

POPOTNIK

Pedagoški in znanstven list

L. XXXIII.

1912

Štev. 11. ::

Ureja

M. J. NERAT,

šolski ravnatelj v Mariboru.

Last in založba Zaveze avstrijskih jugoslo-
vanskih učiteljskih društev ::

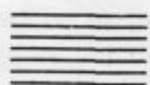
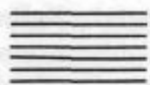
:: Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani ::

V Ljubljani, dne 15. novembra 1912.

V s e b i n a :

1. <i>K. K.</i> : Ali je egoizem vzgojni princip	321
2. <i>Dr. Ivan Lah</i> : J. J. Rousseau kot človek in pedagog (Konec)	326
3. <i>Pav. Fleré</i> : Delovna ali dejanjstvena šola (Dalje)	329
4. <i>Fr. Milčinski</i> : Stik ljudske šole z varstvenim sodiščem v brigi za zanemarjeno mladino (Konec)	335
5. <i>Jan. Koprivnik</i> : Sove in čuki	340
6. Književno poročilo	345
Novosti	345
5. Razgled	
Časopisni vpogled	346
Pedagoški paberki	348
Šolska higiena	349
Šolske in učiteljske vesti	350
Sreduje in višješolski vestnik	351
Šolstvo na slovanskem jugu	352
Inostransko šolstvo	352

Ali je egoizem vzgojni princip.

Podaval K. K.

Šola naj ne poučuje samo; ona naj tudi vzgaja, celo v prvi vrsti vzgaja. To je načelno stališče družbe proti šoli, s katerim moramo učitelji kot danim računati. Ta zahteva se povdarja tembolj, v čim večji meri se javljajo pri dosevajajočih slabi vzgojni uspehi. Javnost smatra celo šolo kot edino odgovorno za etične kvalitete naraščajočih, s tem pa v prvi vrsti pozivlje na odgovornost nas in naše delovanje. Skušal sem braniti šolo in nas same že v drugi svoji razpravi. Tam sem si iz ravno tega vzroka prizadeval dognati vzgojni pomen doma, šole in javnosti.

Vsi trije činitelji vplivajo obenem na nedospele; a največji delež glede vzgoje pripada tistemu činitelju, ki najdalje praktično vpliva na gojence. V šoli je mladina razmeroma le kratek čas in vrhutega se tu večina časa porabi za pouk v raznih disciplinah. Nepretrgan, stalno učinkujoč vpliv na mladino pa imajo po svojih osebah javnost in dom. Že iz tega razloga ne gre današnji šoli podtikati vse vzroke socialnoetičnih hib šoli odrasle mladine. Drugič pa današnja ljudska šola sploh ni svojemu vzgojnemu pomenu dovolj primerno organizirana.

Šolskovzgojna vprašanja pa postajajo čimdalj bolj pereča, med nami samimi pa se mi zdi, da vlada v tem oziru še velika nejasnost.

Sicer se je povsod ob prilikah okrajnih učiteljskih konferenc obravnavalo nebroj vzgojnih tem, n. pr.:

„Kako naj navajamo k varčnosti?“ — „Kako k častičutu?“ itd.

Izdelala so se za razne slične smotre specialna pota, specialne metode vzgajanja in navajanja, ki pa v praksi niso niti izvedljiva. Kako naj bo tudi mogoče učitelju pri prav velikem številu otrok, vse učence obenem navajati v učnem času k takim raznovrstnim smotrom, hkratu pa navadno še dva oddelka po uspešni metodi v raznih predmetih poučevati?

Vse razcefrano, povsod iščemo nekaj špicalno posebnega, kar seveda nikdar ne odgovarja istini. Praktični uspehi takih oficielnih poda-

vanj so pa tudi temu primerno v šolskem obratu prav neznatni. Večina učiteljev se navadno malo zmeni za vse takim potom pridobljene teze, ki jih je celo deželni šolski nadzornik sam imenoval „pedagoški Kohl“ — in ima v gotovem oziru celo prav.

Dejstvo je namreč, da glede vzgoje v današnjem šolskem obratu v resnici pogrešamo sistema, smotrenosti ter vsled tega jasnosti. Da bi imeli določen enoten smoter, in kolikor možno dovršen sistem, podaje se način šolske vzgoje ob sebi. Ako abstrahiramo od lepega vedenja, ki se po nekod v šolah v gotovi meri doseže, moramo sami priznati, da se vsled omenjenih nedostatkov današnja šola še odlikuje po res neznatnih vzgojnih uspehih.

Tudi vprašanje, ki sem si ga stavil v naslovu, se ne da iztrgati iz skupnega šolskovzgojnega problema in dobimo nanj dovoljen odgovor le, ako šolskovzgojni problem sploh jasno rešimo. Zaradi jasnosti je mogoče ta problem razstaviti na sledeče točke:

1. Kakšen vzgojni pomen ima pravzaprav šola in iz česa ga je izvajati?

2. Kakšen smoter ima šolska vzgoja?

3. Na kaj se naj temelji ali fundira šolska vzgoja?

4. Kateri način vzgoje je šoli najbolj primeren?

Pri reševanju teh načelnih vprašanj bomo morda došli do gotove stopnje enotnosti, ki je vsaki jasnosti nujna podlaga.

I.

Šolstvo ima obsebi dan kulturni pomen, šolstvo je kulturna naprava. Na drugem mestu sem šolstvo tudi imenoval humanitarno napravo družbe napram sami sebi. Nje kulturni namen se da prilično označiti tako-le:

1. Po šolstvu naj se omogoča vsakemu nastajajočemu rodu, da se vzdržuje na kulturnem stališču, ki so ga po velikih naporih in prestanih težavah priborili in dosegli prejšnji.

2. Šolstvo naj omogoča nastajajočim rodovom v kulturi napredovati.

Zaradi boljšega umevanja nam je treba vedeti, da je smoter kulture udobno eksistenčno stanje vsakega posameznika in s tem celote. Kulturo si lahko torej predstavljamo kot blagostanje, splošni blagor, splošno bogastvo ali udobnost vseh vsakodobno živečih. Cenjeni tovariši boste iz dosedanjšega opazili, da hočem v vzgojni šolski problem posvetiti s stališča kulture, in mislim, da mi to metodo ne boste šteli za neumestno.

Vse naprave naj služijo kulturi, tako gotovo tudi šola. Kultura pa ne more biti nič stalnega, ampak je vedno nekaj nastajajočega, proces, ki se sam vzdržuje. Sam se vzdržuje ta proces, ker kulturni uspehi doslej niso še bili nikdar dovoljni, ali kar je isto, udobnosti in blagostanja za vsa-

kega dosedaj še ni bilo nikdar v povoljni meri. Večina bo še nadalje za nedogleden čas nezadovoljna, hrepeneč bo vedno stremila po boljših razmerah. Zaraditega je v vsaki dobi vedno dosti nagibnih sil za nadaljevanje kulturnega procesa. V njem se izkaže mnogokrat kot prepotrebno uvesti razne nove naprave, oziroma zastarele preosnovati ali reformirati. Tako vidimo n. pr. ustanavljati in preosnavljati razne oblike asociacij v svrhu obilnejšega in hitrejšega proizvajanja potrebščin kakor tudi oblike organizacij v svrhu splošne in specialne naobrazbe in vzgoje. Vse naprave je treba sprotoma prilagoditi vsakodobnim potrebam kulturnega stremljenja, in tudi naše šolstvo ne sme okosteneti. Šolstvo mora z nami vred napredovati, in k temu je treba, da smo si pred vsem o njenih smotrih in nalogah na jasnem. Iz kulturnega pomena šolstva sledi obsebi nje vzgojni pomen. Ona nima vzgajati v privatne namene, niti v svrhu specialnega uspevanja ene edine institucije v državi, ampak edino za kulturne namene družbe. Ta pomen ima najbrž tudi znan izrek „Šola poučuj za življenje“. Tudi prej sem že omenil, da naj imajo vse naprave in organizacije namen služiti kulturnemu stremljenju, kajti drugače morajo sčasoma postati nesmiselne. Istemu namenu služi država sama in ne more imeti drugega; sama je največja organizacija v realiziranju kulture. V drugi razpravi sem jo tudi označil kot organizacijo pravičnosti in redu v kulturne svrhe, do katere so došli ljudje najprej potom asociacije in solidarne vzajemne pomoči vseh boljšega udobnejšega položaja želečih. Vse druge naprave so sicer sekundarnega izvora, a imajo vse isti skupni cilj s prvotno, to je z državno organizacijo. Od najmlajše kulturne naprave, od ljudskega šolstva pričakuje družba še vedno najizdatnejše pomoči pri stremljenju udejestvovati povoljno kulturno stanje. Zaradi tega bo imela šola tudi le tedaj povoljne vzgojne uspehe za družbo, ako stremi vzporedno z drugimi napravami edino za kulturnimi cilji. Vzgojni pomen šole se namreč popolnoma krije z nje kulturnim pomenom; v tem smislu mora ostati organizirana, v tem smislu se mora ob potrebi preosnovati, v tem smislu je tudi treba, da mi glede vzgoje in pouka sami delujemo. Inače se šola polagoma izkaže kot naprava, ki sicer mnogo stane, a se ne rentira. Natančneje bi bilo tudi mogoče označiti vzgojni pomen šole sledeče:

Ona bodi posredovalnica med intimnim, privatnim obiteljskim življenjem in javno družbo s svojimi kulturnimi cilji, ona naj mladino usposoblja za javnost, za kulturno učinkovanje v družbi.

Naobrazba v potrebnem znanju in spretnostih pomenja s kulturnega stališča usposobljenje za intenzivnejše in racionalnejše proizvajanje vrednot. Vzgoja pa pomenja iz istega stališča usposobljenje mladine za poznejše, s kulturnim stremljenjem celote skladen način delovanja za lastno udobnost. Način proizvajanja vrednot in tudi njih pridobivanja za sebe naj

bo pri vseh skladen z etično podlago uspevanja družbe, z njeno notranjo zakonitostjo, ki jo lahko imenujemo pravičnost. Kulturni proces je namreč učinkovanje dveh činiteljev: proizvajanja ali dela, bolj gospodarskega prometa, in pravičnosti. Produkt ali uspeh kulturnega procesa ali stremljenja je osebna in splošna dobrobit, skupaj, udobnost ali bogastvo, in to je seveda tudi njega smoter.

II.

Kakšen smoter naj ima šolska vzgoja?

Dasi se podaja odgovor na to vprašanje že iz navedenega, si vendar dovoljum v natančneje pojasnjevanje istega iz kulturnega stališča navesti še sledeče podatke:

Proizvajanje življenjskih potrebščin, nje izmenjavanje in uporaba, kar imenujemo gospodarski promet, je nemogoč brez gotove mere moralnega ravnanja vsakega posameznika v vsakokrat danem slučaju, v katerega pride neštetokrat po odnošajih do družbe vsled ravnatega gospodarskega prometa. Obstoje družbe je uspeh možnosti obstoja posameznikov z ozirom na življenjske potrebščine. Slednji pa je nemogoč, ako ni zajamčena in zasigurana pravičnost vsakomur v vseh odnošajih, ki se izcimijo iz gospodarskega prometa. Pravičnost znači notranje, potrebno bistveno razmerje med vsemi člani družbe, po kateri je edino mogoča solidarnost vseh. Le na podlagi tega razmerja je mogoče vzajemnemu prizadevanju vseh koristno delujočih dospeti do gotove mere skupnega blagostanja, to se pravi, zasebno privatno prizadevanje vsakega posameznika po lastni dobrobiti postaja še le na podlagi tega razmerja vzajemno in solidarno in ima vsled tega še le resnično zaželjen uspeh za posameznika in s tem celote.

Pravičnost je namreč tisti korektiv, prirojenemu, sebičnemu ali egoističnemu stremljenju posameznika po specialni osebni dobrobiti — pa brez ozira na druge in na celoto — ki napravlja to stremljenje še le kulturno, namreč v prid vsem. Kulturni pomen šolstva vsebuje tudi smoter šolske vzgoje. Res je, šola vzgajaj za življenje, samo treba življenje prav pojmovati. Življenje smo vedno mi sami, življenje je vedno vsak živeči. Kulturno življenje pa ni drugega nego boljše življenje, udobno življenje, njega zadovoljivo stanje in šola naj pridno pripomaga k temu. Smotre šolske vzgoje bi morda izkušali označiti sledeče:

Šola naj usposoblja svoje gojence, da bodo kot odrasli zmožni udeleževati se kulturnega stremljenja in sicer na tak način, da ne bodo po svojem prizadevanju pa lastni dobrobiti omejevali in uničevali isto prizadevanje pri drugih, da ne bodo kršili pri tem temelj vzajemnosti prizadevanja vseh, namreč pravičnost, ali pa na kratko:

Šola vzgajaj dobre občane in državljane.

III.

Na čem naj bazira šolska vzgoja, kakšni in kateri naj bodo princip šolske vzgoje?

Ker smo dosedaj spoznali vzgojni pomen in smoter šolstva iz kulturnega stališča, bom tudi to vprašanje izkušal pojasniti iz enakega izhodišča. Pri tem prizadevanju se ne morem izlepa izogniti pomisleku, če zadostujejo običajna konfesionalna etična načela v polnem obsegu kot podstat šolske vzgoje. Učinkujoča etika med ljudstvom je seveda strogo konfesionalnega verskega značaja; v kolikor se ne podaja nujno iz najprimitivnejših etičnih potreb skupnega življenja sploh. Vprašanje ali pomislek bi lahko formulirali sledeče:

Je li izključno na konfesionalizmu fundirana šolska vzgoja v polnem obsegu v javnosti uporabna za udejstvovanje kulturnih uspehov? Se li krije verskokonfesionalna vzgoja s kulturnim pomenom šolstva in tega izvirajočim vzgojnim pomenom šole za kulturne cilje?

Konfesionalna vera učinkuje predvsem na notranjost človeka, na njegovo čustvenost in je vedno več ali manj odvrčala človeka od tega sveta, od vsega posvetnega kot malo pomembnega. Pogloblja duhove intenzivno v nadčutni verski svet, ki ga vsaka konfesija uči. Življenjska, to je kulturna etika pa zahteva pred vsem, da se človek koristno obnese v vrvenju življenja. Vzgoja za kulturno življenje, ne za cerkveno, zahteva določeno etično naobrazbo na podlagi umevanja mnogovrstnih odnošajev med posamezniki, na podlagi umevanja kulturnih ciljev družbe na tem svetu. Podlaga konfesionalne etike je vera, verovanje; podlaga kulturne etike je življenje in njega potrebe, oziroma pogoji v razcvetanje. V konfesionalni etiki ne more greh na sebi, „die eigentliche Sünde“, die Sünde an sich“, drugega biti, nego nevera, „der Unglaube.“ V kulturni etiki, ki bi jo lahko imenovali tudi socialno ali življenjsko, je greh na sebi pohabljenje življenja, to je krivičnost v vsaki obliki.

Tako se nam namreč prilično odkriva eno in drugo, ako n. pr. pomislimo, po kaki velikanski prizanesljivosti nasproti posameznikom in celoti glede na socialne etične grešnosti se cerkev že od nekdaj odlikuje. To najbrže pride od tega, da razni socialni zločini in prestopki, ki tvorijo socialne ali kulturne bolezni, vsled katerih družba hira in propada v bedo ali nekulturo, cerkvam in duhovnikom niso prav nič nevarni. Tudi ne vemo gotovo, ali bi jim bilo idealno stanje v socialnoetičnem oziru, življenje vseh posameznikov brez večjih in manjših prestopkov popolnoma po volji. Razen tega je nepobitno dejstvo, da se pojavlja vedno več vzornih katoličanov, uglednih pristašev stranke bojujoče cerkve, ki za drugomisleče ne pripoznavajo etičnih kulturnih postulatov. in se nam s tem v socialnem oziru odkrivajo naravnost kot škodljivci,

ki prakticirajo krivičnost nasproti nepristašem svoje stranke kar en gros in en detail. Cerkvam je res edino nevarna nevera, in zaradi tega ne poznajo in ne morejo poznati glede tega greha nobene prizanesljivosti ali obzirnosti, in če pridajo tudi z etičnimi pogoji kulturnega stanja navzkriž.

Zato ima tudi dandanes vse prizadevanje cerkvenih zastopnikov z ozirom na etično vzgojno vplivanje na mladino po šolah v glavnem skoro edino smoter, preprečiti za pozneje možnost nevere. In krščanski nauk se na podlagi katekizma vrši tako, kakor ga poznamo. S cerkvenega stališča so možne etične vrednote le na podlagi verovanja, vera sama je najvišja etična vrednota, v kulturnem smislu so pa možne etične vrednote le na podlagi pravičnosti in ona sama obsebi najvišja etična vrednota. Ako bi bila pravičnost brez vere nemožna, bi res bili vsi maloverni, neverni in drugoverni ljudje največji krivičniki in zločinci. najnekulturnejši elementi, in koder tvorijo države, iste najbolj bedne in nekulturne. Nasprotno bi morale biti najstrožje katoliške države z najvernejšim prebivalstvom najbogatejše, na višku kulture. Toda, pustimo to.

(Konec prih.)

J. J. Rousseau kot človek in pedagog.

Piše dr. Ivan Lah.

(Konec.)

Na begu.

Ko je bil ob 7. uri zjutraj izdan ukaz, da se mora pisatelja „Emila“ takoj zapreti, je bil Rousseau že izven Pariza. V takih slučajih je bil tedanji franc. policijski aparat zelo počasen in Rousseau je nemoteno v petih dneh prišel v Bern. Ko je stopil z voza je poljubil svobodno zemljo. Odšel je v Yverduin, kjer je hotel ostati. Ker pa se ni čutil varnega — francoski parlament je namreč vzel stvar bolj resno, nego se je mislilo — zato je hotel Rousseau oditi v Ženevo. Toda tudi v Ženevi so dali Emila javno sežgati in so obžalovali, da je kaj takega napisal ženevski občan. Tako Rousseau ni vedel, kam bi pobegnil. Dobil je zavetja pri gospej de la Tour, ki mu je dala pribežališče v hiši svojega sina v Mottiersu. Tu je Rousseau nadaljeval svoja dela, pisal je glasbeni leksikon, začel se je zanimati za botaniko in je odgovarjal na napade svojih nasprotnikov. Pariški nadškof je obsodil Emila in ga prepovedal čitati. Rousseau mu je odgovoril v javnem pismu (1763.). — Ženevski mestni svet je izdal spis gen. prokuratorja J. Roberta Prouchnia pod naslovom *Lettres ecretes de*

la campagne (pisma iz doline), v katerem dokazuje, da je ženevski svet prav ravnal, ko je nastopil proti Rousseauju. Rousseau je odgovoril s „pismi z gor“, v katerih je branil versko svobodo in državljsanske pravice ljudstva. Odložil je tudi naslov ženevskega občanstva. Ta boj je budil povsod mnogo zanimanja in mottierski župnik je tako nahujskal ljudi proti Rousseauju, da so mu sosedje okna pobili. Zato se je preselil na mali otok v bielskem jezeru. Po dveh mesecih pa je dobil od bernske vlade ukaz, da mora otok zapustiti. Rousseau je odšel v Strassburg, kjer se je sešel z angleškim filozofom Humom. Hume ga je pregovoril, da je z njim odšel na Angleško. Nastanil se je v Wootonu. Ker Rousseau ni znal angleško, mu ni posebno ugajalo. Kmalu je v nekem listu izšel spis, ki se je posmehoval njegovim idejam. Rousseau je postajal bolj in bolj nemiren, povsod je videl sovražnike. Zato se je sprl s Humom in s svojimi prijatelji in je l. 1767. zapustil svoje bivališče ter brez denarja s Terezo potoval v Dover, odkoder se je pripeljal na Francosko.

Tudi v Franciji je živel Rousseau nemirno življenje. Prebival je v raznih mestih in je pisal svoje „konfesije“. Leta 1768. se je poročil s svojo Terezo; leta 1770. je dokončal svoje konfesije in se je vrnil v Pariz. Pisal je o polski ustavi, o botaniki in o raznih vprašanjih. Bil je čim dalje nemirnejši. Leta 1778. se je nastanil v domu markiza Girardina: v Ermenonville. Tam je umrl dne 2. julija 1778. Nekateri trdijo, da je v težkem trenutku duševnega nemira izvršil samomor. Komisija je izdala protokol, da je umrl vsled kapi na možgane. Pokopali so Rousseauja v parku, dne 11. septembra 1794. pa so ga prepeljali v panteon v Pariz. Ko so po napoleonskih vojnah leta 1815. združeni vladarji zavzeli Pariz, so počastili spomin velikega misleca s tem, da so Ermenonville obvarovali vsakega upostošenja. Tako se je ta park ohranil do današnjega dne in letos ob jubileju ga je dobila v dar francoska akademija, ki ga bo neizpremenjenega ohranila. Stara drevesca in priprosta Rousseaujeva hišica bodo ostali kot trajen spomin na velikega prirodnega človeka. V letošnjem jubilejnem letu so odkrili Rousseauju v Parizu velik spomenik, drugod pa so proslavili njegov spomin s tem, da so položili temelj zavodom, ki naj skušajo uresničiti njegove ideje.

Človek.

Kdor je prečital Rousseaujev življenjepis, je lahko videl pred seboj človeka in pedagoga. Ako ste prebrali njegove „konfesije“, Vam je vse jasno. Iz vsega vidimo, da Rousseau ni imel nikake vzgoje — življenje ga je po svoje vzgojilo. Lahko bi celo trdili, da ga niti življenje ni vzgojilo, oziroma poboljšalo, kajti njegove napake se ponavljajo od mladosti pa do konca življenja; niti težke izkušnje ga niso izmodrile. Rousseau je bil iz onih ljudi, ki se sploh ne dajo vzgojiti, ako smatramo vzgojo

kot silo, ki izpolni dobre in ublaži slabe lastnosti človeka. Rousseau je sam priznal to svojo slabost, ako smatramo nepopoljšljivost človeka za slabost.

Kot človek, ki ni poznal šole, ki ni prenesel vlade nad seboj, ki je vedno sledil čustvu svojega srca — je Rousseau tudi učil tako živeti. V tem je bil človek enak pedagogu — anarhist v življenju, je bil anarhist v vzgoji. Anarhist v najboljšem pomenu besede. Italijanska „Lettura“ je prinesla za jubilej članek: Rousseau vagabund 18. stoletja. Rousseau ni pisal drugače nego je živel. Profesor Sykora¹ pravi: Za vsakim njegovim stavkom stoji on, človek, J. J. Rousseau. Mnogokrat vidimo, da nima prav, ne strinjamo se z njegovimi paradoksnimi nazori, ki jih dokazuje večkrat bolj govorniško in celo sofistško, nego logično, toda ker nam govori v nekem katedrskem tonu, ker ne čutimo za njimi hladnega doktriranja — ampak človeka — ki je vsaj v trenutku poln prepričanja o resničnosti svojih besedi, in ves prevzet hrepenenja, da bi tudi nas prepričal — podležemo brezsilnemu vtisu bolj zgovorne resničnosti nego resnici trditve — bolj vabljeni osebnosti, nego važnosti misli ali pa nas razdraži k odporu; le ravnodušnih nas ne pusti, ker je sam vedno vznemirjen, prizadet, rekel bi: oseben.

Rousseau se mi zdi, kakor plamen, ki je vstal iz zastarelih knjig in nazorov XVIII. veka. Ravno ob času v sredini t. zv. filozofskega stoletja, koje človeštvo mislilo, da se je na podlagi dosedanjih ved in znanosti doseglo vrhunec, ko so ljudje verjeli, da je razum v svoji vsegamogočnosti razrešil vse uganke sveta, ko so enciklopedisti zbrali vse znanje in spoznavanje v skupno veliko delo „enciklopedijo“, ki je imela pokazati vso papirnato in razumno učenost — se je oglasil J. J. Rousseau, kot glasnik iz neznane dežele: „nimate še resnice!“

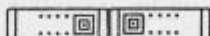
V Parizu so bili takrat filozofi, učenjaki, umetniki in pisatelji nekak okrasek salonov, bili so vabljeni v najboljšo družbo, bili so oboževani od dam in plemenitašev — in tu je prišel Rousseau od daljnih švicarskih gor in je presenečenemu svetu povedal, da veda in umetnost nista izpopolnili človeštva...

Renesansa, ki je prenovila v Evropi staro vedo in umetnost, se je umaknila verski vojni iz Evrope proti Angliji (Bacon, Locke) in se je pozneje vračala z novim zmagoslavjem v Evropo, kjer je prevzela vse duhove pod naslovom „racionalizma“. In prav ko je racionalizem dosegel svoj vrhunec, se je pojavil Rousseau in je povedal človeštvu, da ni resnice v knjigah, ampak v

¹ J. J. Rousseau, jeho „Nová Heloise. Knihy Života.“

srcu, da razum ne prinaša sreče — ampak čustvo. In čudno je, da je družba takoj priznala Rousseaujeve besede, kot besede resnice. Zato pravim, da je bil kakor plamen, ki je vžgal v srcih živ ogenj novega življenja in je sežgal suho in preperelo papirnato učenost.

„Formalizem“ je glavni znak one dobe. Srednjeveški človek, ki je živel v trdni veri na vse, kar je prinesla tradicija s seboj, je bil zbehan, ko se je pojavila verska in znanstvena skepsa, ki je prinesla s seboj renesanso in reformacijo. Ker je iskal zopet stalne in trdne podlage, se je uprl na dedščino preteklosti: reformacija se je uprla na evangelij, renesansa na starogrško in rimsko umetnost. Renesansa in reformacija sta bili odpor proti formalizmu, čez 200 let sta bili obe vezani v spone oblek in knjig. Pobožnost 18. stoletja je bila prav tako papirnata kakor znanost — v cerkvi jezuitizem v znanosti prazen verbalizem — vse brez globokega čustva in smisla. Rousseau pa je bil kakor živ ogenj, ki ne pozna formul in oblik, ki vsplameni od tal do neba in se igra z vsem, kar je starega in gorljivega. V tem je ravno njegov pomen. Rousseau kot človek ima prav toliko napak, kakor Rousseau pedagog, pa prav te napake ga delajo velikega. Oni veliki protest, ki ga opazamo v njegovem življenju in njegovih delih, proti sočasnim razmeram in nazorom, daje njegovim napakam v življenju in v knjigah posebno vrednost.

Delovna ali dejanjstvena šola.

Pavel Flèrè.

(Dalje.)

Razdelitev pouka na različna šolska leta kaže kot glavne oddelke teh del, šivanje, pletenje, kvačkanje in vezenje.

Ta rokotvorni pouk nikakor ni osamljen, in tudi mu ni edini namen, da pripravi otroka za poznejšo izvoljeno obrt, pač pa se — mi pripoveduje g. vodja Grm — goji, kjer se rabi orodje, ki ga zahteva dotična stroka rokotvornega pouka, posebno konverzacija, ki je potrebna pri poznejši obrti, kateri se bodo posvetili gojenci. Ali z drugo besedo: posredno in neposredno temelji ves pouk najbolj na delu.

Je pa potrebno to le pri nenormalno razvitih otrokih? Je to morebiti mogoče le pri izrednih statutih privatnega zavoda? Dejal bi, da ne. Saj leži pred menoj poročilo o prvem poizkusu delovnega pouka v naši javni šoli s sedanjim neizpremenjenim učnim načrtom. V Ped. Let. XI. pripoveduje g. M. Lichtenwallner,¹ kako je napravil ta poizkus. On je modeliral in le modeliral — ni njegova krivda, da se ni mogel lotiti tudi drugih vrst, oprijel se je najboljše, in hvaležni mu bodimo, ker nam je povedal, kako je mogoče uvesti to delo v šolo tudi v prav skromnih razmerah in z neznatnimi stroški. Česar še nisem zasledil nikjer, pa sem našel v ti razpravi, da stroški, ki nam jih kažejo vsa poročila, tako ogromne, niso nepremagljivi, posebno ne, če se hočemo držati Lichtenwallnerjeve zahteve: „V splošno ljudsko šoto je mogoče uvesti samo tisto ročno delo in sicer samo kot princip, ki se lahko izvršuje v vsakem razredu skupno z vsemi učenci; ročno delo pa, ki se izvršuje v posebnih delavnicah kot samostojna disciplina, ne spada v ljudsko šolo.“

Kako so o tem različna mnenja, o tem sem že govoril; a zelo, zelo se mi zdi, da bo imel prav tudi še po deset- in desetletnih poizkušnjah Fr. Gansberg, ki pravi: „Praktična dela, katerih notranji smoter je vsekakor teoretična izobrazba mladine, morajo biti podlaga celotnega šolskega življenja.“² — Torej: podlaga vsemu in ne za sé.

II. Dejanjstvena šola.

Vse tiste, ki sem jih naštel kot nemške zastopnike delovne šole in poleg še zastopnike pedagogike renesanse, pietizma, dalje Pestalozzija, Fichteja, Herbarta, Fröbela in njih privržence imenuje dr. W. A. Lay v svoji najnovejši knjigi: „Die Tatschule“ le predhodnike dejanjstvene šole. Zato mislim, da ne bo odveč, če govorimo o delovnem principu, da še pogledamo poleg delovne šole tudi na to najnovejšo reformsko zahtevo, ki stremi po tem, da se ozira enotno na ljudsko in višje šole. Pogledamo in pregledamo temelje in principe ter nasvete za metodiko dejanjstveni šoli. Prestavljam „die Tatschule“ z „dejanjstveno šolo“ ali ji recimo tudi „šola dejanja“, ker iz dejanja (die Tat) jo izvaja Lay, ko pravi, da rabi to zaznamovanje, da dá kratek in lahko umljiv izraz za šolo, ki ima pedagoški osnovni princip delovanja ali dejanja (der Handlung oder Tat) za temelj in da jo razlikuje od delovne šole. Delovanje pomeni tukaj kot reakcija, kot enota vplivanja in izraževanja. Imenuje pa to delovanje ali reakcijo dejanje in govori o šoli dejanja ali „dejanjstveni šoli“.

Ta šola dejanja ima za osnoven pedagoški princip kot pedagoški princip dejanja.

¹ Ped. Letopis, S. Š. M., I. 1911., str. 61—64.

² Roland 19.2, str. 62.

Gojenec je član življenjskega občestva, ki nanj vpliva in na katero zopet on reagira; temelj vse vzgoje morajo tvoriti torej prirojene in pridobljene reakcije. Zaznave, ki so se pridobile in predelale po normah logike, estetike, etike in verskega znanstva morajo najti principiarno in na vseh poljih in stopnjah vzgoje svojo dopolnitev v predstavi. Ta izpopolnjuje opazovanje in predelanje, v kolikor se more predstavo primerjati in nanovo izvesti s primernim čutnim ali duševnim zgledom.

Vsak osnoven pedagoški princip ima za svoje jedro reakcijo, to je enoto vplivanja in izraza, mika in giba ali oviranja v gibanju, reakcijo kot najfundamentalnejši in ne več deljivi biološki postopek, reakcijo kot najelementarnejši pojav življenja. Zato se zahteva v vzgoji opravičeno življenja in ne knjige ter besede, polnega življenja z vsemi svojimi harmoničnimi različnostmi reakcij in ne le zanimanja ali npravstvenega značaja ali dela. In to polno življenje zahteva zgoraj omenjeni princip za smoter pouka; zato se ozira na osnovni pojav življenja, na reakcijo. Ker pa ima reakcija za nujen predpogoj življenjsko bistvo, ki je član življenjskega občestva, mora smatrati vzgojeslovje tudi gojenca za člana življenjskega občestva, na katerega vplivajo drugi člani: na eni strani zemlja, voda, zrak z lučjo in toploto, rastline in živali, na drugi strani ljudje s svojimi družbami — in na vse to reagira zopet gojenec. Tako se nam zdi življenje samo kot glavni pojem harmonične različnosti reakcij.

Vse te reakcije so, kakor nas uči biologija, anatomija in fiziologija, ali prirojene, ali pa so prigojene, kar nam kažejo dejstva razvojne zgodovine. Vse te znanosti pa nas uče tudi, da stoje v najtesnejši korelaciji mik in gib, vpliv in odgovor nanj, zaznava in (zunanje) delovanje, opazovanje in prednašanje — zato pa je tudi v vzgojeslovju potreba bolj korelacije kakor koncentracije, več menjavajočega razmerja, kakor onega, ki osredotočuje. Razvojna zgodovina pa še stavi drugo zahtevo: opazovalno predstavljanje in ne dejanske zaznave.

Vendar pa dopolnjujejo vse zaznave, ki so se ali kot prirojene ali pridobljene in po pravilih logike, estetike, etike in verstva predelale predstavljanje v vzgoji. Da pa so se tako predelale, odgovarja socialni strani vzgoje. Razvoj je razvoj reakcij in njih organov.

Seveda pa je potrebno, da najprej študira vzgojitelj prirojene in pridobljene gojenčeve reakcije, ker je kar skraja odvisen od njih krog predstav in misli. Vse reakcije je treba upoštevati: reflekse, nagone, samovoljna in avtomatična delovanja, navade in ročnosti, ki nastanejo z vajo iz delovanja volje. Vzgoja volje in dejanja pa je uspešna le tedaj, če se naslanja na prirojene reakcije, na nagone. Od nagonov zavisi v prvi vrsti krog predstav, zanimanj in volja.

In vsa ta odvisnost se mora upoštevati na vseh poljih in stopnjah vzgoje in vse zaznave najdejo svojo dopolnitev v predstavi.

Predstavljanje se naslanja na opazovanje, ki je prvi del biološkega osnovnega procesa, nakar pride duševno predelanje, tako da je predstavljanje tretji del in obenem uresničenje smotrenega namena. In to predstavljanje obsega vse postave, oblike, konstruiranje, produciranje, vsako praktično in ustvarjajoče dejanje, vsako vedenje doma, v šoli in v svetu. Izvaja se z modeliranjem v pesku, ilu, plastilini in drugih snoveh, kot eksperimentiranje v prirodoznanstvu in kemiji, kot oskrbovanje živali in rastlin, kot risanje, pisanje, računanje, kot igra, ples, telovadba, šport in v še drugih delovanih gojenčevih. Povsod pa mora biti predstava zavedno in namenoma uvrščenje ali prilagodenje razmeram. Kot prilagodenje pa aktivno in ne pasivno v darvinističnem smislu.

Predaleč bi vodilo, če bi sledili v malem prostoru, kakor smo si ga omejili, Layu pri njegovih utemeljevanjih pedagoškega osnovnega principa dejanja, o bioloških in filozofičnih osnovah dejanstvene pedagogike, različnih principih dejanjstvene šole (socialni in etični princip, princip individualnosti, princip asimilacije in duševne rasti, princip korelacije, periodicitete in nagonov, ustvarjajočega dejanja in samostojnosti in higienni princip), tudi ne more biti naš namen, da bi govorili o tem obširno, obrnimo se rajše k posameznim namenom dejanjstvene šole in preidimo potem ob kratkem še k metodiki poučevanja v šoli dejanja.

Lay trdi, da obsega dejanstvena šola vse oblike reformnih zahtev — delovno šolo, umetniško vzgojo, socialno in državljansko vzgojo, moralno pedagogiko „vzgojne države“, vzgojevališča na deželi — ker so vse te zahteve le posamezni smotri, ki pa jih dejanstvena šola vsebuje, jih spravlja v enotno organizirani celoti v plodovito menjavanje ter jih uresničuje v enem. Te so pa zahteve, ki se ločijo od drugih:

1. Principielno mora biti temelj in podlaga na vseh poljih pouka opazovanje, tudi v socialnem in humanističnem pouku (zgodovini, naravoznanstvu, morali, verskem pouku, psihologiji).

2. Duševno predelanje lastnih in tujih opazovanj (zgodovinska sporočila, raziskavanja itd.) je predelanje, ki odgovarja spominu, fantaziji, in razumu ter se mora zgoditi z ozirom na norme higiene, logike, estetike, etike in verske znanosti. Da odgovarja otrokovi naravi in naravi snovi, igra tu vlogo ta ali oni način predelanja.

3. Ne le manualno delo, ampak vse oblike tretjega reakcijskega člena, t. j. vse oblike izraza, predstave kot dejanje in nehanje je treba principielno gojiti.

4. V učnem načrtu, v urniku in učnem postopku je treba vedno upoštevati, da spadajo vtisi, predelanje in izraz skupaj, da tvorijo ökološko, fiziološko, psihološko in razvojnoteoretično enoto in se zato skraja tudi le malo ločijo.

5. Pouk ima opraviti z življenjem, s pojmovanjem mnogih zapletenih učenčevih reakcij, refleksov, nagona in volje, ki ga je treba opazovati s stališča, da je gojenec posamezno bitje in član življenjskega občestva.

6. Gojenčevo življenje se suče v njegovem življenjskem občestvu, ki se je treba nanj ozirati s socialne, pa tudi naturalne strani, ker vplivata nanj obe v dobrem in slabem pomenu ter on sam na obe reagira.

7. Gojenca je treba obravnavati kakor človeka v metamorfozi. Na vsaki stopnji metamorfoze se pojavljajo gotove prirodjene in pridobljene reakcije, druge zginevajo — in po tem se mora ravnati pouk.

8. Dejanjstvena šola hoče vzgajati z dejanjem do dejanja, z življenjem za življenje; biti hoče življenjska šola.

To je Layev načrt in tega je že tudi izdelal v metodiko in učni postopek vseh in posameznih učnih predmetov. Tukaj pa upošteva vse že znane in potrjene naprave, učne načrte, metode, učne knjige itd., ker dejanjstvena šola naj se razvije iz obstoječih razmer. Samo zboljšati jih hoče in zahteva, da ne pride „učni postopek“ na vrsto šele za „učno snovjo“, ker je med obema živa zveza.

Ves pouk deli v dva dela:

1. opazujoči stvarni pouk;
2. predstavljaajoči oblikovni pouk.

K prvemu spada:

- a) prirodoznanstveni stvarni pouk, in sicer:
 1. prirodoznanstvena stran nazornega pouka,
 2. pouk v prirodopisju,
 3. pouk v prirodoslovju in kemiji,
 4. pouk v zemlje- in neboznanstvu.

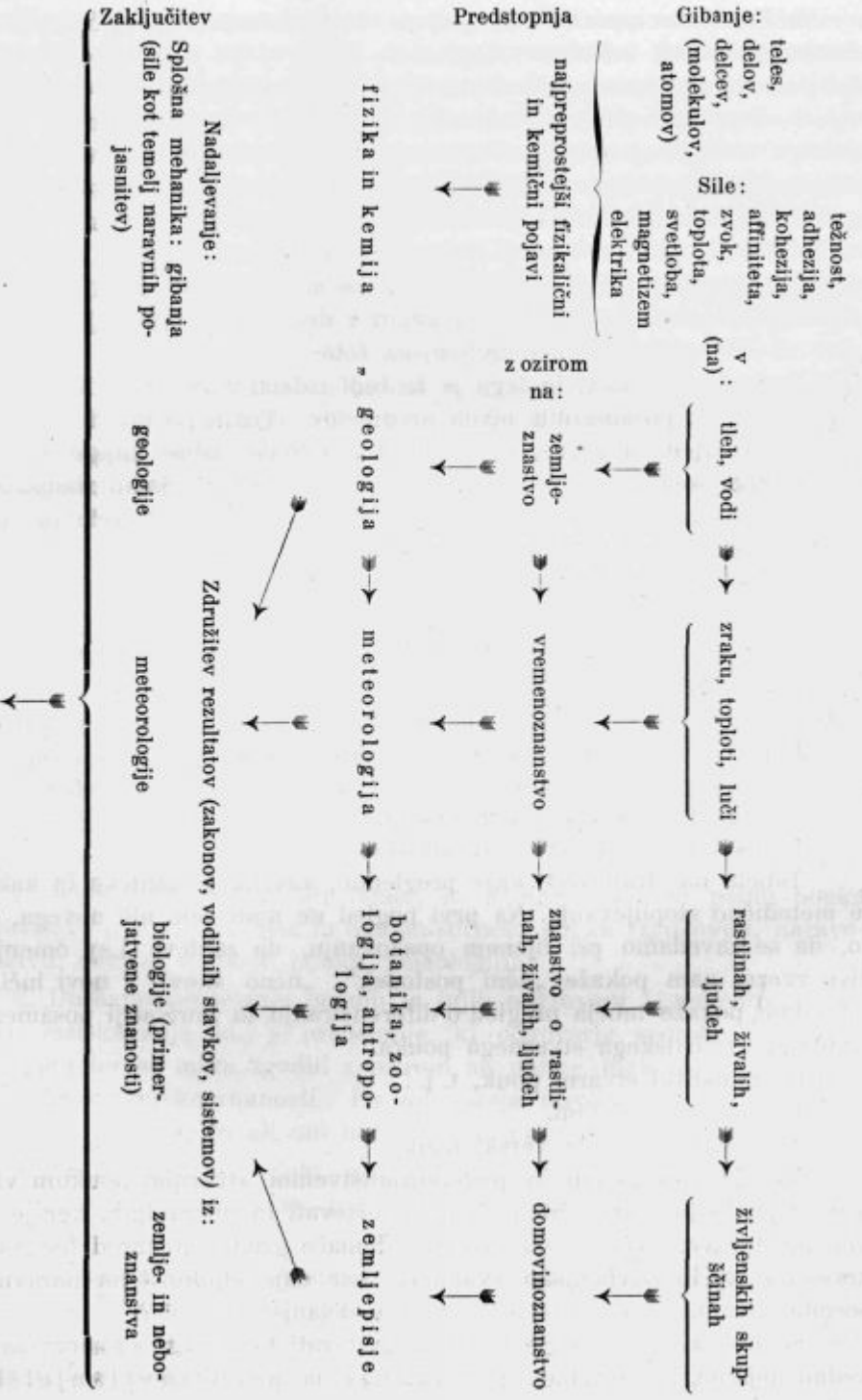
Tabela na strani 334. kaže pregledno, kakšna je zahteva in kakšno je metodično stopnjevanje. Na prvi pogled ne nudi celo nič novega, šele to, da se zavedamo pri njenem opazovanju, da zahteva Lay omenjeno živo zvezo, nam pokaže „učni postopek“, „učno snov“ v novi luči, in tako nam pokaže tabela pregled o diferenciranju in korelaciji posameznih oddelkov realistiškega stvarnega pouka.

b) humanistiški stvarni pouk, t. j.:

1. pouk v zgodovini,
2. socialno-etični in verski pouk.

Med humanističnim in prirodoznanstvenim stvarnim poukom vlada korelacija, ki jo mora učitelj vedno upoštevati in uporabljati, ker je človek ud narave, vsak narod produkt domače grude, in narod ter zemlja zraščeno tvorita življenjsko skupnost, kar daje enotnost na naravni in socialni strani. Kako pa je to v zvezi v dejanjstveni šoli?

Še bolj kot kje drugje je treba zahtevati tu: Dajte prostora za zavedno dejanje, za socialno opazovanje in predstavljanje! Pro-

Razvojni nauk (najpoglavnejše desetletčne teorije) in njih razmerje napram teleološkemu in zlasti verskemu svetovnemu naziranju.

stor in priložnost za delovanje socialnih nagonov nudi pa le socialna skupnost, delovna skupnost v razredu, šolska občina. In socialna vzgoja se mora začeti že v prvih šolskih dneh ter se nadaljevati po načrtu.

Po besedah Layevih, ki je pokazal ta začetek že na drugem mestu.¹
(Konec prih.)

Stik ljudske šole z varstvenim sodiščem v brigi za zanemarjeno mladino.

Fr. Milčinski.

(Konec.)

2. Kjer je vzrok zanemarjenosti zgolj beda, se ji pride v okom z g m o t n o p o m o č j o. Varstveno sodišče samo nima, kakor že povedano, nikakih gmotnih sredstev na razpolago; iskati jih mora, kadar je potreba, drugod. Razni okrajci imajo razne dobrodelne naprave na razpolago. Želeti je, da se povsod, kjer se kupiči beda mladine, sistematično uredi dobrodelna pomoč, zato pa skrči ona zasebna, neorganizirana dobrodelnost, ki se izvršuje brez zanesljive podlage in brez kontrole, se prerada zlorablja in tako več zla provzroča nego koristi. Zlasti naj bi se otrokom beračkom ne dalo nikdar niti najmanjšega darila, kajti izkušnje kažejo, da najmanj 90 % teh otrok berači pod izmišljenimi imeni in zlaganimi pretvezami in da njim naklonjeni darovi prav nič ne zaležejo: za kinematograf gredo, za slaščice, za vrtiljak ali se pa, kakor jedila in oblačila, kar zavržejo. Zato naroča tudi izvršitveni ukaz IV. pogl. š. in u. reda učiteljstvu, da mora nastopiti zlasti proti beračenju šolskih otrok. Komur se torej smili bedna šolska deca in ji želi pomagati, bo modro storil, ako se posluži posredovanja kateregakoli dobrodelnega društva, čigar ustroj jamči za to, da pride dobrota na pravo mesto in kaj zaleže. Nesposobni za lajšanje bede, pač pa močno v kvar vzgoji so razni prilični zaslužki šolske mladine. Izvršitveni ukaz se obrača zlasti proti javnemu prodajanju različnih predmetov. Tako prodajanje je zelo razširjeno po velikih mestih. Pri nas se dogaja le v obliki prodajanja cvetk po gostilnah in nadleganja s tepežnicami in z blagoslovljenim ognjem po hišah. Vse take kupčije so zgolj prikrite beračije, denar gre le v škodo, zato jih je strogo zatirati, kakor tudi druga enaka dobičkarska podjetja otrok n. pr. pri nas zelo razvito prenašanje prtljage s kolodvorov in raznašanje časopisov.

¹ Lay-Enderlin: Führer durch das erste Schuljahr. — Quelle in Mayer, Leipzig, 1911.

3. Ako tiči vzrok zanemarjenosti v nedostatnem domačem nadzorstvu — briga za vsakdanji kruh dostikrat onemogočuje drugače skrbnim staršem, da bi se čez dan pečali z otroci — poskusi sodišče, to nedostajajoče nadzorstvo nadomestiti. Ali doseže s poukom in nasvetom, da vzame otroka čez dan druga družina v svoj krog. Ali pa izposluje, da se otrok sprejme v kako dnevno zavetišče. Velika važnost gre dnevnim zavetiščem. V Ljubljani imamo dva: ono v Marijanišču, ki ima 50 takozvanih azilcev, in ono v Rokodelskem domu s 45 zavetiščniki. V ljubljanski okolici obstoji tako dnevno zavetišče le na Viču, začasno združeno še z zavarovalnico. — Ustanovi se skoro tudi v Mostah, čim prej naj slede v tem pogledu Šiška, Dev. Mar. v Polji, Medvode, sploh kraji z delavskim prebivalstvom. Šolarčki so v takih zavetiščih od jutra do večera pod nadzorstvom, delajo svoje naloge, se uče in igrajo in so obvarovani slabega vpliva brezdelnega potikanja po cestah. Doma ima otrok le nočni počitek.

§ 213 š. in u. reda vzpodbuja učiteljstvo, da sodeluje pri ustanavljanju takih zavetišč, ki služijo varstvu in bavlju otrok zunaj šole, in da prevzema v njih nadzorstvo. — Dnevna zavetišča so lahko dobra ali slaba; to bo zavisno od njih uprave. Vsekako bodo zavetišča morala delovati v čem ožjem stiku s šolo. Dnevna zavetišča bo upoštevatil kot obvezna za one šolske otroke, kateri so potrebni čez dan nadzorstva. Šola bo opozarjala zavetišče, katera plat otrokovega srca, značaja potrebuje posebnega pouka in bodrila, obveščala bo zavetišče o važnejših šolskih pripetljajih, ki se tičejo zavetiščnikov, zato pa tudi s svoje strani primerno vplivala na redni obisk zavetišča.

Dosedaj opisani pripomočki, ki se jih poslužuje varstveno sodišče, so v pretežni meri pedagogičnega in karitativnega značaja. Sodišče nima zanje nobene druge podlage, nego § 178 občnega drž. zakona, ki pravi, da se zoper zlorabo očetovske oblasti in zoper opuščanje z njo združenih dolžnosti lahko vsakdo pritoži, sodišče pa naj predmet pritožbe preišče in stori razmeram primerne ukrepe. Našteta sredstva spadajo torej med „razmeram primerne ukrepe“. Namesto in poleg sodišča bi se teh sredstev z ozirom na njih značaj prav tako lahko posluževale šole; v kaki meri se jih v istini poslužujejo, je stvar krajevnih in osebnih razmer in razvoja, ki dosledno v tem pogledu bolj in bolj razbremenjuje sodišča. V vseh teh slučajih pa gre zgolj za zboljšanje vzgoje oziroma oskrbe.

Šele kjer se pokaže potreba, da se otrok popolnoma odtegne škodljivemu vplivu napačne domače vzgoje in se odda drugam v vzgojo in rejo, tam se prične pravi delokrog varstvenega sodišča: Stvar varstvenega sodišča je, da sklene potrebno premestitev otroka bodisi v kako drugo družino bodisi v kak zavod, — da jo sklene, ako in v kolikor si jo upa izvršiti.

Že gmotni oziri silijo sodišča, da skušajo tako premestitev izvesti, ako le mogoče, brez stroškov. Izvršitveni ukaz k šolskemu in učnemu redu sam preudarja, da bo zanemarjene otroke, dokler ni primernih vzgajališč na javne stroške, oddajati v primerne družine; zato naroča šolskim vodstvom, da podpirajo okrajna šolska oblastva in sodišča z naznanjenjem sposobnih rednikov. S tem opozarja izvršitveni ukaz na važnost brezplačne preskrbe zanemarnjenih otrok.

4. Vsled močnega izseljevanja kmetskih delavnih moči v Ameriko in sploh v kraje z industrijo, so manjši posestniki na deželi bolj in bolj v stiski zastran pomoči pri delu in radi prevzemajo zdrave otroke v starosti 10 do 14 let, da v šole prostem času pasejo ali otroke varujejo; zato dobe otroci popolno prehrano. Tako je našlo že okoli 100 zanemarnjenih mestnih otrok svojo pot na kmete. Vobče se pojavlja pri mestnih svojcih zanemarnjenega otroka močen odpor zoper tako preskrbo: mesten otrok pa na kmete in pastir — kaka sramota! Da je otrok beračil in kradel, se jim ni zdelo tako sramotno! Pa tudi z drugih strani se utegnejo oglašati pomisleki zoper oddajo otrok na kmete — največ s tališča otroškega dela. Ali uvaževati je predvsem, iz kakih razmer so se vzeli taki otroci. N. pr. iz družine, ki šteje 8 glav, pa ima le dve postelji, eno samo mizo, dva stola. Otroci spe po tleh na cunjah, jedo sedeč po zabojih, na pragu, na postelji, na stopnicah, ako sploh dobe doma kaj kosila in ako si ga ne hodijo beračit po gostilniških kuhinjah in po samostanih. — Ali iz družine, ki mora vsako noč bežati pred očetom, podivjanim pijancem; iz družine, ki se pri materi, ako ni slučajno zaprta, shajajo sumljivi možki i. t. d. V vseh slučajih je premestitev na kmete prinesla s sabo zboljšanje oskrbe in vzgoje, akopram to prizadeti svojci otroka radi zanikujejo. Taki otroci na deželi vobče redno pohajajo šolo; zastran grdega ravnanja z njimi ali nezadostne hrane ni izlepa kdaj pritožbe, edino kar je včasih grajati, je prevelika varčnost pri obleki. Nadzorstvo na kmete oddanih otrok se vrši po šolskih vodstvih in sirotinskih svetih; naznanjeni nedostatki se hitro odpravijo. Čim dopolnijo otroci 14. leto, pridejo, ako imajo veselje in sposobnost za to, v rokodelski uk; mojstri jih vzemo rajši nego ljubljanske srajce, ker so bolj zdravi, krepki in se ne boje dela. Ako bi se bilo vseh teh 100 otrok po želji njih svojcev spravilo v zavode, bi to povzročalo letnih stroškov dvajset do trideset tisoč kron — ogromno svoto za en sam sodni okraj. — Kateri otroci se na kmetih ne obneso — več nego petina ni takih — z njimi se poizkusi potem drugo vzgajalno sredstvo.

5. Zadnje sredstvo, ki se ga varstveno oblastvo lahko posluži v prid zanemarnjenemu otroku, je oddaja v zavod, bodisi v kako splošno karitativno vzgajališče (sirotišnico), bodisi v kako le izprijenim otrokom namenjeno poboljševalnico. Ali v tak zavod, bo zavisno od mere zane-

marjenosti. V zavode se vobče oddajalo otroci, katerih zaradi telesnih ali duševnih hib ni mogoče na drug, zlasti cenejši način spraviti v kraj in v red. — Ob sebi se razume, pa vendar je treba poudarjati, da otroci v zavodih ne žive od zraka in da njih vzgoja in prehrana stane; naši zavodi ne tiče tako v denarjih, da bi mogli kar iz obresti ali iz drugih skritih virov preživljati stotine otrok z vzgajalnim in pomožnim obojem vred; le izjemoma lahko kakega otroka zastonj sprejmo, vobče pa njih gospodarstvo zahteva, da se jim oskrba otroka plača. S tem je pri oddaji otroka v zavod računati; ako plačila stroškov za zavod ni na razpolago iz imovine otrok ali njegovih staršev, iskati ga je iz ustanov, pri deželi, pri občinah, pri dobrodelnih društvih, zlasti pri Društvu za otroško varstvo ali pri Mladinskem patronatu Vincencijeve družbe. Dokler ni denarno vprašanje rešeno, ostanejo vsi sklepi in ukrepi varstvenega sodišča zgolj na papirju, zanemarjenec pa zunaj zavoda.

V poštevh prihajajo pri nas sledeči zavodi:

a) Za mlajše zgolj zanemarjene in še ne izprijene dečke Marijanišče. Med letom se težko kakega dečka spravi v ta zavod, ker je zvrhano zaseden. Za Marijanišče obstoji lepo število deželnih ustanov, ki se prosi zanje koncem šolskega leta, pa se prav težko katero doseže, ker so pač namenjene vsi deželi. Ne maram pa zamolčati, da bi te ustanove lahko več zalegle, ako bi se bolj sistematično delile in ako se ne bi pri podelitvi zgolj nato oziralo, ali je otrok potreben, ampak tudi na to, ali je potreben baš zavoda. Kjer se lahko potrebi priskoči z majhno ročno ustanovo, naj se namesto ročne ustanove ne naklanja štirikrat tako dragega ustanovnega mesta v zavodu. Če je ročnih ustanov premalo, naj se uvažuje, ali ne kaže kaj ustanov, namenjenih za zavod, izpremeniti v ročne ustanove. Podeljevanje sirotinskih ustanov naj se ne smatra zgolj kot čin milosti in dobrodeljstva, ampak kot narodno-gospodarsko delo, pa bo dokaj denarja, ki zdaj nič ne zaleže ali malo, prišlo v prid resnični potrebi.

b) Izprijenim šolskim dečkom služi vzgajališče Salezijancev na Rakovniku. Ako so zanemarjenec in njegovi svojci ubožni in je izprijenost taka, da ji ni kos drugo sredstvo nego zavod, se lahko doseže pri deželnem odboru plačilo stroškov za zavod iz deželnih sredstev.

Včasi kako šolsko vodstvo še predlaga, naj se kak izprijen šolar vtakne v prisilno delavnico. Toda oddaja otrok pod 14. letom v prisilno delavnico oziroma v z njo združeno deželno vzgajališče, je pri nas na Kranjskem vsled sklepa deželnega odbora od 25. septembra 1909 izključena.

c) Kar je za dečke Marijanišče, je deklicam Lichtenturničin zavod. Tudi za ta zavod obstoji lepo število deželnih sirotinskih ustanov in velja o njih že prej povedano.

č) Posebnega vzgajališča za izprijena dekleta na Kranjskem nimamo. Vendar se zavod Angela varuha v Spodnji Šiški z veliko pogumnostjo in dokajšnjim uspehom zavzema tudi za take deklice, ako ne tvorijo očitne nevarnosti pohujšanja za druge sogojenke. Drugače pridejo vpoštev za naše zanemarjene deklice izvenkranjski zavodi, zlasti Schutzhaus des kath. Frauenvereins v Gradcu in poboljševalni oddelek ženske prisilne delavnice v Lankowitzu na Štajerskem.

* * *

Naštevši sredstva, ki so na razpolago varstvenemu oblastvu pri brigi za zanemarjeno šolsko mladino, sem opozoril na preudarke in težave pri izberi teh sredstev. Hotel sem s tem pojasniti, zakaj varstveno oblastvo včasih odlaša z ukrepom, ki ga predlaga šola in ki ga nemara tudi varstveno oblastvo smatra umestnega. Naj šola nikdar ne misli, da varstveno oblastvo noče; varstveno oblastvo včasih n e m o r e. Take nepovoljnosti pa ne smejo plašiti ne šole ne varstvenega oblastva, da bi malodušno pešali v brigi za zanemarjeno mladino. Pred očmi nam bodi, da se skrb za mladino šele razvija, in da ta razvoj ni povsod enak, ampak gre sporedno z ostalim družabno-političnim razvojem. So kronovine, ki so na tem polju že davno premagale malenkostne ovire, s katerimi se mi še borimo; so druge kronovine, ki so še daleč za Kranjsko. Ozrmo se slednjič nazaj in priznati moramo, da se je v zadnjih štirih letih pri nas mnogo storilo v prid zapuščeni in zanemarjeni mladini; še več se obeta! Tako živimo sredi razvoja in zavodajmo se: ta razvoj sloni v dobri meri na naših ramah; združno ga nosimo in zraven drug drugemu zaupajmo, drug drugega vzpodbujajmo, drug z drugim potrpiamo. Hipni in posamni neuspehi nas ne smejo plašiti!

Neuspehov bomo še marsikaj doživeli! Neuspehov nas niti milijoni ne bi obvarovali. Z denarjem bi lahko pač spravljali brez težav otroke v zavode, toda tudi v zavodih je povprečno 25°/_o neuspehov. In kaj pomaga najsijajnejši uspeh vzgoje v zavodu, če gojenec po končani vzgoji zopet pade v kremplje zanikarnim staršem in tovarišem in mu moč starih spominov, naravnih vezi in slast zanikarnosti zbríše vse dobre nauke, zglede in navade. Pa moramo si zopet biti svesti, da ni le splošna ureditev skrbstvene vzgoje v razvoju, ampak da v početku razvoja in v poizkusih tiči tudi način vzgoje zanemarjene mladine. Kaj vemo, kaj nam še prinese zdravilna vzgoja, združitev zdravilstva z duševno vzgojo, in kaka sredstva bodo na razpolago vso državo obsegajoči organizaciji otroškega varstva in mladinske skrbi, kadar bo šlo za onemogočenje starih škodljivih vplivov na mladega poboljšanca.

Tako zrmo s popolnim zaupanjem v bodočnost, ki jo sami pomagamo graditi z vztrajnim, smotrenim in složnim delom. —

Sove in čuki.

Jan. Koprivnik.

Čuk se je oženil, tralala,
Sova ga je vzela, hopsasa,
Cinga ringa juhuhu, vesela svatba bo.
Narodna.

To so one in oni. Niso sicer lepi, prikupljivi in priljubljeni tiči, toda skoraj vseskozi koristni ter prijatelji in dobrotniki človeka. In vendar jih človek črti in preganja.

Od južne strani Pohorja že od nekdanj hodijo ljudje na „puščavsko“ nedeljo, t. j. tisto nedeljo po Veliki gospojnici k Devici Mariji v Puščavi na božjo pot. Ko sem imel kakih 10 let, so vzeli naši tudi mene med romarje. Šli smo čez Spodnje, Srednje in Zgornje luže, čez Konjiško planjo, Pesek in Brv ter prišli po triinpolurnem hodu na znožje Petelinjaka, gorskega rebra na severni strani Pohorja ob potoku Plešica. Tukaj je stala velika hiša falskega logarja. Na svisljih hiše smo videli razpetih in pribitih več sov in čukov. Nekatere velike sove so imele glavo in vrat po dolgem precepan in polovici sta bili na desno in levo upognjeni, da se je videlo, kakor da je imel tič dve glavi in dva vrata. Kmetje so tudi mislili, da je bilo v resnici tako ter rekali: „Vidite, pa so le tudi taki ptiči, ki imajo dve glavi in dva vrata, kakor cesarski ‚olar‘ (orel).“

Kaj pa dela sove in čuke človeku nepriljubljene? Nekaj njihovo ponočno, nekako skrivnostno in strahotno življenje, njihov glasen, največ neprijeten ali celo ostuden glas, najbolj pa prazna vera, ki jim pripisuje proroško predvidnost, po kateri vedo, kdo bo v kratkem času umrl in prideje k dotični hiši naznanjat njegovo smrt.

Družica grofice Katarine, soproge celjskega grofa Urha II., Jerica, pripoveduje svoji gospej:

„Pri nas doma tako se govori,
če sova blizu hiše kje kriči,
imeli bodo v kratkem tam mrliča...
Ljudje ne marajo vam tega ptiča.
Zato se kmetje vsi bojijo ga...
proroka smrti in črtijo ga...
Pred našo hišo sova se je drla —
in brž nato mi mati je umrla!“

A š k e r c, Poslednji Celjan.

Ponočno vpitje sov in čukov, zlasti globoki, vriskavi glas velike uharice in glasno sekanje s klunom prestraši človeka, „da se mu lasje ježijo“; to je tudi povzročilo bajko o „divjih lovcih“ in „divjem lovu“.

Tudi njihovo vedenje po dnevu je nenavadno in drugačno kakor pri podnevnih ptičih. Če niso v kakem duplu ali skalni razpoki, čepe na

močni drevesni veji blizu debla in spe ali dremljejo. Ako jih kaj zbudi, odpirajo in zapirajo ter obračajo svoje velike zaspane oči, sekajo s kljunom, pihajo, nategujejo vrat in šopirijo perje.

Ljudje sovo črtijo.

„Zato pa sov jata se skriva, molči
podnevi, ko solnce veselo žari.
In poje le, kadar razgrinja se noč,
okolo gradov in pa kmečkih koč.“

A š k e r c, Poslednji Celjan.

So pa tudi take sove in čuki, ki pri belem dnevu letajo in lovijo.

Sove in čuki so vrabčeve do kanjine velikosti, sove in čuke so večje od sovanov in čukov. Truplo samo zase ni veliko, okostnica je majhna in mišic (mesa) je na njej malo, pa ker imajo našopirjeno perje, se vidijo dosti večji, kakor so v resnici.

Barve so vobče bolj temne kakor svetle, naše domačinke so navadno rujave ali rjaste s temnimi progami in pegami, na severu živeče te vrste pa belkaste. Vedno se ujema njih barva bolj ali manje z okolišem, kjer letajo in se skrivajo. Barve naših domačink so mračne, ponočne in goščavske, torej njim priležne.

Perje, katero po koncu stoji, kakor vemo, je mehko, bradi na peresih sta na robu razčesani, zaraditega letajo vse ptice tega roda tiho in brez vsakega šuma. Ker so jim perutnice jako dolge in na koncu priostrene, so v letanju spretne. Okoli oči imajo venec perja, nekatere pa nad ušesi perni šopek, ki kviško stoji; da se tudi položiti.

Velike oči so naprej obrnjene, vid je bister, da v mesečini zelo dobro, pa še tudi pri slabi zvezdni svetlobi razločno vidijo; kjer je popolna tema brez vsakega svetlobnega žarka, tam seveda tudi sove in čuki nič ne vidijo. Vid stanjša in poostri perni venec okoli oči. Široki sluhovod pokriva in zapira posebna, s perjem poraščena koža (učesni pokrov), katera se da privzdigiti pa zopet na sluhovod pritisniti. Sluh je neizmerno tanek, ni tako rahlega šuma, da bi ga ptica ne slišala, kadar ima ušesni pokrov privzdignjen; če je vid vsled popolne teme že davno odrekel, ji služi pri zagledovanju plena sluh še dobro. Le kako ped nad zemljo leteči, pride sigurno vsaka miška v njene kremplje, če jo je zanesel let v glodavkino obližje.

Kljun je kar od začetka navzdol zakrivljen, torej kljukast. Skrit je povečem v perju ter na koncu obdan z ozko kožo voščenicico; robi so ostri, da režejo mesno hrano kakor dvoje škarij.

Noge so kratke in močne ter navadno do zakrivljenih, kakor šivanke ostrih krempljev pernate; zunanji prst je obraten, se da naprej in nazaj postaviti (prst pregibnik). Rep je pri vseh kratek in se proti koncu zoži.

Uma naši ponočnjaki niso bistrega. So sicer plahi, pa navadno ne vedo razločka med pravim in domnevnim sovražnikom. Prijatelja in strežnika se ne privadijo, naučiti se ne morejo ničesar. Nagle jeze so in jako srditi, a ne zviti. Če jih pustiš pri miru, so pohlevni in krotki, prepira ne iščejo. Ako jih pa drugi tiči napadejo — podnevni tiči se jih takoj lotijo, če so jih speče zasledili in iztaknili — se s kljunom in nogami pogumno branijo.¹ Tudi ljuti in krvoločni se včasih kažejo. Vlovljen plen pogoltnejo z veliko požrešnostjo in lakomnostjo, napadejo celo svoje sodruge, če je sodruga kaj pohabilo ali ranilo. Med brati in sestrami nastane le prepogosto razpor in boj. Zmagovalec premaganca pohlepno požre.

Sove in čuki so vseskozi roparji. Lovijo največ miši in krtice, ko gredo te glodavke ponoči hrane iskat. Manjše vrste iščejo tudi žuželke, nekatere žro celo ribe. Najsilovitejši ropar med sovami je sovak, bubuj, vir ali velika uharica. Grozovitež napade srnine kozličke, zajce, divje kokoši, race in razne druge živali, zato je tudi škodljiv, pa edini med sovami in čuki; lovci ga jako črtijo in strastno preganjajo. Neprebavne živalske tvori, kakor kosti, dlake, perje i. dr. sove in čuki (in sploh vse tice ujede) v kepah izbljujejo kot izbljuvke. Ker so mesojede, le redkokdaj pijejo.

Sove in čuki so svetovljani. Na celi zemlji so doma. Nahajajo se po vseh zemeljskih širinah od ledenih pokrajin okoli severnega tečaja do ravnika in dalje proti jugu, po nižavah in gorah do 4500 m nad morsk gladino, istotako imajo stepe in gole puščave svoje vrste, celo na kmetijah, po vaseh in mestih se naselijo, če le najdejo primerno počivališče in skrivališče.

Od pomladi do srede poletja, ko se mladiči razpeljajo, živijo sove in čuki po parih, sova in sovan, čuka in čuk, sicer posamič. Gnezdo, ki je iz suhih vejic, si naredijo v kakem duplu, v kaki skalni ali zidni razpoki; tudi v kaki jami na tleh, celo zapuščena gnezda vereric, sokolov, vran, šoj, divjih golobov i. dr. zasedejo, ne da bi jih popravili. Zalega šteje 2 do 4 jajca, ki so bela kakor sneg. Mladiči so goliči in ostanejo dolgo v gnezdu. Ona in on jih skrbno pitata in pogumno branita, če preti nevarnost.

Sove in čuke napadajo več podnevne ujede, kakor orli in kragulji, manjše skobci in sokoli. Mali podnevni tiči le nad njimi kričijo, se v nje zaletavajo in jih dražijo, ako so jih iztaknili. Menda se hočejo nad njimi maščevati, ker ponočnjaki včasih katerega izmed njihovih pograbi, kadar sladko spi na veji.

Sove in čuki se razdele na več plemen in rodov; bolj poljudna in preprosta pa je razdelitev v te le tri skupine: a) Pegovke s popolnim

¹ Lovci nalašč izpostavljajo sove, da jih pridejo podnevi tiči dražiti in napadat, da potem navihanci s skritega kraja streljajo napadalce.

vencem okolo oči ali brez pernega šopka nad ušesi, ali s kratkim šopkom. b) Prave uharice z velikimi pernimi šopki in popolnim očesnim vencem. c) Podnevnice brez pernih šopkov na glavi in z nepopolnim očesnim vencem. Med sovami in čuki pa ni pravega razločka. Sove so velike in majhne, istotako čuki, telesna svojstva in življenje obeh se popolnoma ujemajo. Izraza „sova“ in „čuk“ sta iz naroda prešla v prirodopisno vedo ptičev.

Neki skupini ponočnih metuljev srednje velikosti in temnih (ponočnih) barv, se pravi „sovke“ (Noctuida).

V starih Atenah je bila sova posvečena boginji modrosti in pogumnosti Palas Athene, bila pa je ponočnica še posebna varuhinja Aten. Na čast boginji Palas Athene so imeli v Atenah mnogo sov, katere pa niso bile zaprte v gajbicah, ampak so prosto živele kakor pri nas domači golobi in enako tem gnezdile po poslopjih, gotovo tudi na Akropoli. Zaradi velikega števila teh ponočnih tic v Atenah je nastal rek „sove v Atene nositi“, kar toliko pomeni, kakor kaj nepotrebnega delati. Dandanes rečemo v takem slučaju „vodo v Dravo, Savo, Sočo ali drva v gozd nositi.“

Kdor ima velike oči, nekoliko navzkriž gleda in pomežikuje, ima sovje oči“ in „sovji pogled“. Ženske s sovjimi očmi in manje lepim obrazom so „grde sove“, „čuk pa je prifrigan in navihan moški človek.

a) Pegovke.

1. Pegasta sova, naša najnavadnija sova, je vranine velikosti. Po hrbtu je pepelnata s temnimi povprečnimi progami, po hrbtu rjasta z zagorelimi progami, po Aškercu pa „pripravite, pripravite prt, črn prt, črn prt.“ Njen klic je „te vjem, te vjem“. Rada se naseli po starih gradih.

„Sove plašne gnezdijo po linah . . .

Celjskih grofov staroslavni grad!“ (Aškerc),

pa tudi po stolpih, vaseh in mestih.

2. Veliki gozdni čuk doseže velikost pegaste sove, barve pa je v ženskem spolu in v mladosti temnejše kakor ta; stari samci so sivkasti. Živi po naših gozdih in z globokim glasom vriska „u-huhu, u-huhu“; prileti tudi v bližino človeških bivališč, kjer v tenoru kliče, enako pegasti sovi: „te-vjem, te-vjem.“

3. Kraguljeva ali uralska sova, večja od kragulja, pa njegove barve, živi po severnih krajih Evrope in se le pozimi včasih zaleti v naše kraje.

4. Mala uharica, velika kakor šoja, s šestimi peresnimi šopki nad ušesi, biva po gozdih in gre pozimi na jug, celo v Afriko. Zgoraj je temno rujava, spodaj rjasta, povsod s temnimi pegami.

5. Barska sova ali kratkouharica, velikosti divjega goloba ali grivarja, je po barvi podobna mali uharici, perni šopek sestoji te-le iz

treh do štirih kratkih peresc. Se potika po nizkem grmičevju redkih in svetlih gozdov in po polju, zlasti rada čepi med brazdami in se solnči. Počiva vedno na tleh in gnezdo si zviže na zemlji.

6. Veliki laponski ali bradati čuk je velik kakor uralska sova in tudi njene barve, pa

7. kosmatonoga sova, škorčeve velikosti in svetle barve, živita na visokem severu. Prvi se zaleti malokdaj k nam, druge pa nikdar.

b) Prave uharice.

1. Vir, sovak, bubuj ali velika uharica je nekoliko večja od kanje in meri z razpetimi perutnicami napovprek 100 cm = 1 m. Po hrbtu je rujava, po trebuhu rjasta, po celem telesu pa posuta s temnimi progami in lisami. Biva po skalovitih gorskih gozdih, pri nas pa je že redka. Velika uharica vriska v basu „u-hu, u-hu“. Kakor smo že na drugem mestu povedali, je lovu škodljiva.

2. Pritlikava uharica, jako ljubka tica, je le kosove velikosti in navadne sovske barve temneje kakovosti. Živi v gorskih gozdih, oglašča se s „čiv, čiv“.

c) Podnevnice.

1. Skobčeva sova je skobčeve velikosti in barve, živi pa na visokem severu. Redi se najbolj s skandinavskimi glodavci postrušniki (lemingi) in lovi podnevu; k nam pride včasih pozimi.

2. Sova snežnica ali snežna sova, do 70 cm dolga in bela (šteje k največjim sovam), biva po snežnih severnih pokrajinah in lovi postrušnike in kokoši belke (kakoši snežnice), pa tudi ribe, leta pa po dnevu. Niže v Evropo se malokdaj zateče.

3. Navadni čuk, nekoliko večji od škorca, je zgoraj sivorujav z belimi pegami, spodaj pa bel z rujavimi, podolžnimi progami. Je rad v bližini človeških bivališč in leti k luči. Vali tudi v škorčevih valilnicah. Koj po solnčnem zahodu začne peti, t. j. otožno žvižgati. Ako posnemaš njegov glas in ga oponašaš, kar ni težko, prileti bliže, pride jih včasih tudi več. Lovi pa miši, netopirje, majhne tiče in ponočne žuželke.¹

4. Vrabčja sova je v resnici samo vrabčeve velikosti, pa tudi priblizoma njegove barve. Biva po temnih gozdih in lovi podnevu.

Znanih in popisanih je sov okolo 180, ki žive po vseh pasih zemlje; razvrstili so jih v 23 rodov. Mi smo navedli in kratko označili nekaj navadnih domačih in nekatere tuje, v prvi vrsti takšne tujke, ki se zatečejo včasih v naše kraje.

¹ Atenske sove so bili južnoevropski in naši čuki, saj se imenuje naš čuk „Athene noctua“; najbrž pa so bile med njimi še druge sove, n. pr. krotka pegasta sova in veliki gozdni čuk, ki tudi vali včasih v gozdovju.

Književno poročilo.

Novosti.

Paul Keller je eden najboljših modernih nemških pisateljev. Rojen je l. 1873. v pruski Šleziji in je bil ljudskošolski učitelj. L. 1908. pa je zaradi bolehnosti pustil učiteljevanje in se posvetil popolnoma pisateljskemu poklicu. Za učitelje ni zanimivo le dejstvo, da je pisatelj učitelj, ampak njegova dela sama so posebno priporočljiva učiteljem in vzgojiteljem. Tako pred vsem „Das Ziegeunerkind“ (izšlo v zbirki „Moderne Dichter“ založnika Manz na Dunaju, cena K 1'40), kjer Keller na neprekosljiv način popisuje vzgojo ciganskega otroka, katerega je šleski učitelj prevzel od umirajoče ciganke in ga vzgojil. Fina psihologija otroške duše daje tej noveli pedagoško vrednost. Zato bodi učiteljstvo opozorjeno na ta biser moderne nemške literature. F. V.

Pedagoški Letopis bodo odslej izdali Čehi v Dědictví Komenskega. Določeno je, da bode Letopis sestavljen takole: Obširen uvodni članek bode karakteriziral pedagoški položaj in posamezne smeri v šolstvu. Natančnejše podatke o važnih pokretilih bodo podali v posebnih referatih. Referenti pa bodo podajali: a) zgodovino vodilnih misli spadajočih v posamezne stroke; b) njih uvedba v češkem šolstvu; c) informacije v pojavljajočih se novostih. Vsakemu oddelku bode sledilo: a) navedenje vseh spisov, v kolikor so važni za učiteljstvo; b) kolikor mogoče popolen seznam vseh pedagoških in didaktičnih člankov, ki so bili objavljeni v pedagoških, strokovnih in političkih listih; c) seznam listov, v katerih se je obravnavalo o onih zadevah, ki so navedene v strokovnem referatu. Ali bi se ne dal Letopis Slov. Š. Matice urediti po sličnih načelih? V ta namen bi bilo treba predvsem Letopis razširiti, izpustiti iz njega poročila brez trajne vrednosti, nemara tudi imenik članov. Potem bi bilo treba paziti predvsem na jugoslovanska pedagoška izdanja, potem slovanska in potem šele nemška in druga izdanja. Ozirati bi se imeli na vse stroke, ne samo na nekatere. Težave so seveda velike, ker ni mogoče najti za vse stroke delavcev. In za začetek je bilo tudi treba podajati širše razglede, ki so vsebovali nekako zgodovino metodike vseh predmetov. Bodočnost bo storila drugo. K. Př.

Pedagogické Rozhledy je češka pedagoška revija, ki ima čez 7500 naročnikov. Izhaja vsak mesec enkrat, izvzemši počitnice. Naročniki prejemaajo 70 tiskovnih pol za letnih 6 K. V resnici, bolj cenenega čtiva si ne moremo misliti. Sodelujejo pri Listu prvi češki pedagogi, urejuje list profesor univerze, dr. Fr. Dřtina. Kdor zna češki, naj si list naroči, ne bode mu žal.

Knjižnice „Mariborskega Sokola“ sta izšla nastopna nova zvezka in sicer:

6. **Načela Karla Havlička Borovskega**, najslavnjšega češkega časnikarja. Po knjigi „I. Langer, Politické zaradi K. Havlička Borovskega priredil z dovoljenjem založnika I. Otta v Pragi P. P. — Maribor 1912. Cena K —.80, vezani K 1.10, eleg. vez. K 1.40.

Ideje neustrašenega in jeklenega slovanskega narodnega bojavnika in mučenika treba je razširiti tudi pri nas. Kakor zlata zrna se zdijo njegove misli, ki naj vodijo in vzgajajo cvet slovanskega naroda. —

7. Božena Němcova, **Češke pravljice I.** Knjiga bo zelo razveselila starše in učitelje, najbolj pa šolsko mladino, in tej je v prvi vrsti namenjena. B. N. pripoveduje elegantno, živahno in naravno in vsaka pravljica je izvedena z bogato in ukusno fantazijo. Lepa oblika in skrbna prireditev pomnožujeta vrednost slovenske izdaje.

Cena broš. K 1.— vez. 1'30, eleg. vez. K 1'60. Naročila telovadnemu društvu „Mariborski Sokol“ v Mariboru.

„Veda“ ima v št. 5. naslednjo vsebino: Vlad. Knaflič: Italijanski Trst? — Dr. Branko Drechsler: Pop Šime Starčević; — Alb. Ogris: O sodobnem revolucionarnem sindikalizmu; — dr. K. v. Roretz: Wilhelm Wandt; — dr. Boris Zarnik: O oblikah s pomešanimi ženskimi in moškimi znaki; — dr. Milko Brezigar: Konjunktura, kriza in depresija; — dr. Ivan Prijatelj: Gradivo iz življenja kranjskega literata; — Jož. A. Glonar: Iz slovenskega slovstva; — I. P.: Današnji dan ruske poezije; — V. K.: Leto 1917. in bodočnost našega gospodarstva; — B. V.: Anatole Leroy-Beaulieu; — B. V.: Dr. Karel Slanc „Avstrijski Jugoslovani in morje; — V. K.: Italijanski Trst? — B. V. Hoetzl „Strany v rakouskem řízení spravním“; — B. V.: Vladimír Mažuranič „Hrvatski pravno-povjestni izvori i naša liepa književnost; — B. V.: Dr. A. grof Coronini-Cronberg „Posest“ — † dr. Karel Štrekelj; — dr. K. Glaser: „Die sprachliche Urverwandtschaft der Indogermanen“; — V. K.: Frédéric Bastiat-Milan Krešič „Blagoglasnost u narodnom gospodarstvu“; — V. K.: Teoretični socializem in socialno vprašanje; — V. K.: Gospodarska strokovna literatura na Slovenskem; — B. V.: „Die Brücke“ (Most); — V. K.: V ohrambo in poduk.

Razgled.

Časopisni vpogled.

Monatshefte für Pädag. u. Schulpol. — Štev. 6.—9.

6. z. v. — „Die psychologische Bedeutung der Psychoanalyse“ dr. K. Furtmüllerja je topla beseda v prilog duševne analize, ker že iz njenih začetkov prihajamo do pedagoškega principa: Plodonosna navrstvena vzgoja je mogoča le z razširjenjem zavednosti (ne znanja!), ne s tem, da se jo omejuje“ — in pisatelj nam kaže glavno nalogo analize: znanstveno obdelovanje vsebine psihe in raziskavanje osebnosti. O tem, kako je že vršila svojo prvo nalogo, je obljubil pisatelj novo delo; in tudi dunajsko društvo „Der Verein für freie psychoanalytische Forschung“ je obljubilo priobčevati svoja predavanja v M. F. P. u.S., in tako bomo imeli še večkrat priliko izpregovoriti o tem besedico, priporočamo pa že danes slovenskemu učiteljsstvu tudi to panogo moderne pedagogike. — „Das Gedächtnis und seine Pflege in der Volksschule“ E. Zühlsdorfa je prijetno pisana in na moderni podlagi zasnovana ponovitev ne neznane snovi. — Otto Blensdorf pogovarja pod naslovom E. Jaques-Daleroze princip in metodo ritmične gimnastike. — Tudi za nas zanimivejše pa je delce „Die Vorbereitung des Schülerversuches in der Physik“ Maksa J. Langgutha ki ni neznanec tistemu, ki pozna Pabstvo „Aus d. Praxis der A.-Sch.“ — Spis spada v polje delovnega pouka, izvajanje je stvarno in praktično, zato se pomudim pri njem malo

dalje in sežem nazaj v 5. zv. kjer je delen začetek. Stativ ima tukaj glavno vlogo in na tem stativu, ki si ga je napravil vsak učenec sam, si dela dalje vzvod, škripec, tehtnice, nihalo, vijake — spoznava njih princip in uporabo pa stopa dalje v znamenju Forada-yevega stavka: „Najnavadnejši, samoizveden eksperiment je mnogo boljši kot najlepši, ki se ga vidi.“ — K magnetizmu, si napravlja astaticne igle, v elektriki elektromagnetne tehtnice, Ampéremeter, ventil spoznava refleksijski zakon itd. itd. — vse na tem prostem stativu. Zakaj? Ker „razumevamo pod delovnim poukom tisto stran pouka, ki postavlja tam, kjer je treba boljšega razumevanja, namesto besede in znamenja samonapravljenno delo“ pa ker naj bo to delo preprosto, lahko napravljenno in zvezano z malimi stroški. — „Der Lehrer als Experimentator“ dr. E. Weberja karakteriziram najlažje z njegovim stavkom: „Zanikam, da je ideal, če se napravlja psihološke eksperimente v razredu, in zanikam dalje, da bi kdaj mogli postaviti na znanstveno eksakten način metodiko na temelj raziskavanj otroške psihologije. Pedagog po poklicu in psiholog po poklicu sta dve bistveno različni bitji in njih delovanje se ne skladata, pač pa še celo nekako nasprotujeta.“ Je pač tako da ima vsak evangelij svoje privrčence in nasprotnike; če pa se izkaže evangelij dovolj čvrst in samozavestno koristen, kako bi se mu izneverili? Tudi s psihološkim eksperimentom v šoli je tako. —

O priligi „Die Schulreform in Österr.“, ki ima tu svoj 3. zv., pa izpregovimo kratko besedico o celem letniku. —

7. zv. V znamenju jubileja Rousseauovega rojstnega dne se sučejo številke naprednih pedagoških revij v ti dobi in zato bi bilo prav neumestno, če bi se spuščal še tu v daljši pogovor spisa „Rousseau und die Ethik“ (Leop. Erw. Wexberg), ki zavzema v ti številki prvo mesto. — „Gesichtspunkte für die Beurteilung einer Unterrichts- lektion“ je ponatis iz dr. H. Walsemannove knjige: Die Lehrkunst in ihren Grundzügen — in omenim jih te „Gesichtspunkte“ v njih celotnosti: I. učna snov; II. njegova obrav- nava; III. učiteljev nastop; IV. vedenje učencev. — Natančnejšo spoznavo teh točk si privoščite sami magari iz svojega skrbno pisanega dnevnika ali iz lastnih drugih zapiskov. — Hinweise u. Glossen govore posmrtnico matematiku in filozofu Henriju Pouicaré. —

8. zv. „Zur Erziehung der Eltern“ je črtica izpod peresa dr. Alfreda Adlerja, Čitateljem M. Z. P. u. S. je pisatelj že znan in zato jim tudi ni neznana njegova beseda o vzgoji z ljubeznijo, spoštovanjem in upoštevanjem — in ni nov stavek: „Starši naj ne imajo vedno prav!“ — V ti črtici zlasti pogovarja sledeče točke: I. Škoda otrok s preti- ravanjem avtoritete; II. Škoda „ljubljenčeva“ in „pastorkina“; III. Škoda otrok s strahom pred naraščanjem rodbine. — Schmidtovo „Das Skizzieren und Zeichnen im geographischen Unterricht“ je čitanja in upoštevanja vredno. Zur Be- handlung der Insekten in der Volksschule“ (G. Rauhut) se giblje po sledečih zahtevah; 1. Učitelj veži brez prisiljenosti botaniški pouk in botaniške ekskurzije z opa- zovanjem iz življenja žuželk in skrbi zato, da si pridobi učenec sčasoma zmožnost, da opazuje naravo sam tudi od te strani; 2. Učitelj nabiraj na svojih izprehodih pripravno nazorno snov in nudi učencem priliko, da opazuje razvoj posameznih žuželk v šolski sobi; 3. Učitelj vodi dnevnik za prirodopisje. — Izvajanjem po teh točkah je pridejana učna slika — pa škoda, da o majniškem hrošču. — „Der rundblättrige Sonnentau“ (G. Niemann) je učna slika na podlagi življenja. — „Ferienarbeit unserer Groß- stadtkinder“ je za nas le zanimiva — ko pa nimamo velikomestne dece!...

9. zv. „Die psychologische Bedeutung der Psychoanalyse“ II. del (gl. 6. zv.!). V tem odstavku pogovarja navidezno razliko in vendar skupnost v Freudovi in Adlerjevi psihoanalizi, zlasti moment „seksualnosti v najširšem pomenu“ (po Freudu) in njegovo teorijo o nevrozi ter Adlerjevo naziranje o nevrotičnih dispozicijah; na podlagi obojega pa o seksualnosti kot vzroku nevroze. — „Glaubdenken“ dr. Siegberta Wiesnerja je pisano „iz štimung in razmer, ki ne dovoljuje mirnega in širokega prednašanje“... „Je stanje,

ki mu je danih le malo besed.* — Prihodnjič je konec te razprave, ki zahteva zaradi „malo besed“ prej več misli in poglobitve. Uredništvo M. Z. P. u. S. pravi, da je odlašalo s priobčitvijo zaradi teoriziranja v nji. Za danes mu verjamemo, o delcu celotno pa prihodnjič. — Duha si odpočijemo pri spisu Falsche Schülerantworten, über die sich der Lehrer nicht zu ärgern braucht“ (A. Wender.), ker jih poznamo in — se tudi ne jezimo nad njimi zaradi otrok ne. — „Die Wetterkarte“ (A. Arndt) nas uvaja v razumevanje omenjenih zemljevidov. — O „Nicht in mechanischer Ordnung und in bloßem Wissen, sondern in möglichst organisch verbundenem geistigen Leben soll unsere Schultätigkeit wurzeln und münden“ pod „Zeitbilder“ pa ne bom poročal, pač pa priporočal vsakemu, da čita, komur je dano. — Zlasti izvrsten „Literatur-Bericht“ zaključuje številko. —

Pav. Fleré.

Pedagoški paberki.

—1. Ročna dela na meščanskih šolah. V časniku „Beseda učiteljská“ se zavzema neki češki učitelj za reformo meščanskih šol. Pravi, da večina učencev teh šol odhaja iz 1. in 2. razreda z zelo slabim izpričevalom. Treba je torej na takšne učence, ki niso dostopni naukom I, II. in III. skupine predmetov, novo skupino, IV., in to bi naj bila ročna dela, ki bi jih pripravila za življenje bolj nego prve tri skupine.

—1. Pacifizem in šola. Pedagoška sekcija mednarodnega mirovnega pokreta je sprejela v svoj program delovanja poleg drugega tudi te zadače: 1. Prirejati shode učiteljstva vseh kategorij. 2. Izdajati zbirko mednarodnih šolskih zakonov. 3. Ustanoviti pri naučnem ministrstvu sekcijo za proučevanje inozemskega šolstva. 4. Pošiljati kulturne strokovnjake po vzoru vojaških atašéjev v druge države in dopisnike o šolstvu, trgovini, poljedelstvu in obrti. 5. Uvajati in urediti vzajemno izmeno profesorjev in dijakov. 6. Sodelovanje in vzajemna podpora pri mednarodnem potovanju dijakov in učiteljev. 7. Podpirati izmeno pedagoških spisov in časnikov, zlasti uradnih publikacij, za vseučilišča. 8. Utemeljiti mednarodni pedagoški zavod. 9. Izdajati mednarodni pregled oficialnega pouka.

—1. Učni poskusi pri izpitih usposobljenja. Časnik za krščansko vzgojo poudarja važnost učnih poskusov in zagovarja idejo, da se jim ima pripisati še večjo važnost. Teme naj se izdelujejo pod klavzuro, pri čemer naj se poslužujejo kandidati samo najbolj potrebnih pripomočkov. Tudi bi se smelo dovoliti za izdelek samo malo več časa, nego nam ga vzame ob normalnih razmerah priprava za pouk.

—1. Šolske sobe kot zabavišča. Kako se dado učilnice uporabiti za razne vzgojne namene so pokazali v Ameriki in drugod. V počitnicah se spremene v Bostonu šole v zabavišča za otroke različne starosti. Najmlajši otroci se zabavajo z ročnim delom ali z igro, starejši telovadijo, plavajo ali se igrajo. Zelo se zanimajo otroci za modeliranje, izrezlavanje, pletenje košar, krtač in za kartonažo; nazornemu prirodopisnemu pouku služijo izleti in obiski zooloških in botaniških vrtov. Dekleta šijejo lutke, izvršujejo hišna opravila in kuhajo. Poučuje se kolikor mogoče na prostem. Tako so urejene tudi počitniške šole v Londonu.

V Charlottenburgu uporabljajo pozimi šolske sobe kot ogrejevalnice za revne otroke. Od 3.—6. popoldne se zbirajo otroci v naznačenih sobah, kjer izdelujejo naloge in čitajo. — Seveda stanejo taka zabavišča otrok. Ali dete se obvaruje ulice, je pod nadzorstvom in nima prilike, moralno propadati.

Igraje se naučiti je ideal današnje šole. Vse bi naj pomnil otrok brez posebnega truda, vsako delo naj bi mu bilo zabava in naj bi se opravilo brez najmanjše težave. Do neke meje ima ta princip veljavo, ali predaleč v uporabi tega načela ne smemo hoditi. Življenje ni igra, in vzgoja pripravlja za življenje. Življenje zahteva od nas celih mož, pravih značajev, ki se ne ustrašijo trnjevih poti in strmih stez. Kdor na zapreke

ni navajen, se bode kmalu vrnil s težavne na složno pot. — Ne cenimo ono, kar smo si lahko pridobili. Le kar nas je stalo mnogo muke, ima veljavo v naših očeh. Lahko pridobljeno znanje v naši duši nima tiste etiške vrednosti kakor ono, kar nas je osrečilo šele po dolgem trudu. Ne pamtimo tako lahko ono, kar je bilo lahko; kar pa smo pridobili z naporom vseh dnevnih sil, ostane za vedno v našem spominu. Ne veseli nas, če rešimo lahko nalogo. Ako pa smo rešili nekaj težkega, potem nas navdaja veliko zadovoljstvo in želja, to čuvstvo čim preje obnoviti v naši duši. Nastaja veselje do dela, samostalnost in vztrajnost sta veliki dobiček naporenega nauka. Pravo ocenjevanje lastne in tuje sile je le mogoče, če se je dalo tem silam priložnosti, se pokazati. Zato pa pri pouku ne glejmo samo na to, kako bi kaj deci olahkotili, skrbimo tudi za trde orehe, da se dosežejo gori omenjeni cilji.

K. Pr.

O neposredni in posredni pazljivosti je delala poskuse M. Maguinova, licejna profesorica v Lionu, in jih objavila v 74. buletinu „Société libre pour l'étude psychologique de l'enfant“ pod naslovom „Expériences sur l'attention spontanée et sur l'attention volontaire“.

Pisateljici je služilo za poskuse 13 učenk v starosti od 15—17 let. Predno so prišle učenke v šolo, postavila je profesorica tri predmete na mizo, ki navadno niso bili takaj: polo poštnih znamk, zlato uro z zavito verižico in zdelico iz majolike. Četudi so bili predmeti blizu roba mize in dobro vidni, opazila jih je samo ena učenka; 11 učenk je videlo samo najznamenitejši predmet, majoliko; 1 učenka niti tega ni videla. — Rezultati neposredne pazljivosti so bili večinoma negotovi podatki. Samo barvo majolike so zapamtile vse učenke; o obliki, okraskih, materialu so poročale negotovo.

Nato je izročila profesorica skledico učenkam s pozivom, naj si jo v svrhu opisa dobro pogledajo. Rezultat tako izzvane hotimične pozornosti so bili tile: opisi so bili natančni, a nepopolni. Od vseh 13 učenk je opisalo 10 material, 6 obliko, 7 je navelo mere. Četudi se je v 10 opisih najpreje obračala pozornost na temeljne znake stvari, potem šele na postranske, se vendar ti znaki obširneje opisujejo nego prvi; stranske okraske slike so opisale učenke zelo natančno.

Zanimivi so bili tudi ti pojavi: Ena učenka samo je bila pri delu razčiljena, in ta ni drugega napisala, kakor opis okraskov, torej popolnoma brezpomembnega znaka, ki pa je zato tudi nehotimični ali neposredni pozornosti zelo dostopen. Učenka, ki ni nič videla na mizi, pisala je razpravo: kako se predmet izdeluje in uporablja, torej ni pisala o svojih opazovanjih, ampak samo o tem, kar o predmetu ve. Učenka, ki je videla vse tri stvari na mizi, pisala je podrobno o tem, kar je opazila, pozabila pa je na temeljne znake in se držala bolj postranskih.

Pisateljica daje na uvaževanje sklepe, ki izhajajo iz teh opazovanj: 1. da se barva bolj pomni nego oblika; 2. da obstoji nekako razmerje med nagibom k abstraktnemu mišljenju in nedostatkem konkretnega opazovanja.

K. PĚ.

Šolska higijena.

—1. Zveza nadzornic v Angliji. Na Angleškem so pred kratkim ustanovili društvo takšnih gospa, ki predavajo o zdravstvenih vprašanjih kot nekake nadzornice za higijeno stanovanj in skrb za otroke. Članic je 100. Namen društva je izurjenje članic s pomočjo predavanj strokovnjakov. Redni shodi služijo za izmeno nazorov; tako se skrb za zdravje na Angleškem vedno globeje širi med narodom.

—1. O skolijozi pravi Gerard Monod v Lijonu, da nastane deloma mehaniškim načinom, deloma vsled obolenja hrbtenice. Skriviljenje hrbtenice se mora smatrati kot simptom in izraz mehaniške reakcije hrbtenice na motenje ravnotežja. V lijonskih šolah so čisto natančno dognali, da ni mogoče govoriti o šolski skolijozi, četudi se skolijoza

sedaj česče pojavlja v šolski dobi. Hrbtenica se skrivi, če je zmanjšana njena odpornost, če se opazuje občna telesna slabost, če je oslabeled mišičje in vezi, če je telo slabo hranjeno, pri tuberkulozi in rahitis. Razen tega se mora v etiologiji skolijoze vedno omenjati prirojena ali pridobljena asimetrija in nepravilno obteženje hrbtenice. V zdravljenju skolijoze zavzema vedno najvažnejše mesto profilaksa.

— I. O vzrokih naglušnosti piše F. H. Quix v „Intern. Arch. f. Schulhyg.“ Navaja adenoidne vegetacije, nalezljive bolezni, tuberkulozo gornjih dihal, sifilis, vnetje srednjega ušesa in udarec ali drugo poškodbo. Šolski zdravniki naj bi redno preiskali sluh vseh učencev.

— I. O masturbaciji je predaval v mnihovski šolski komisiji letos dvorni svetnik Löwenfeld. Po mnenju tega zdravnika masturbira v gotovi dobi svojega življenja 75–80% mladeničev in 25–30% deklet. Največje število slučajev se pojavlja do 16. leta. Večina masturbantov ne trpi posebne škode na svojem telesu, pozneje se pa lahko pojavlja znižana zmožnost pri višjih telesnih in duševnih naporih. Včasih se kmału pojavijo znaki nevrastenije. Ni res, da bi mogla masturbacija povzročiti duševne bolezni; nrobe je ravno ekscezivna masturbacija znak nekaterih psihoz. Proti masturbaciji se najgljje borimo s poukom o higijeni, z marljivo telovadbo, uredbo vsakdanjega življenja, z abstinenco od alkohola in opreznim izborom čtiva.

Šolske in učiteljske vesti.

— I. Koliko stane učitelja moderna biblijoteka. Po računu, ki ga je sestavilo 26 priznanih nemških pedagogov v posebnem zvezku 64. letnika „Pädagogischer Jahresbericht-a“, potreboval bi učitelj za nabavo potrebnih knjig in časnikov ponižno vsoto 6102 M. Če se oziramo samo na najpotrebnejšo literaturo, potem ostane še vedno 3033 M, ki jih je treba za nabavo knjig. Ker pa je nemogoče, da bi učitelj izdal za svoje duševne potrebe tako veliko vsoto, so referenti one knjige, brez katerih učitelj sploh biti ne more, še posebej zaznamovali. In tudi tu je še vedno treba 945 M, torej čez 1000 K. Vsako delo se v referatu ocenjuje, zato bi pač tudi slovenskemu učitelju ta zvezek, ki se dobiva za 1 M pri Frideriku Brandstetteru v Lipskem, prav dobro služil.

— I. Celibat učiteljic. Nizozemska vlada je predložila drž. zboru načrt zakona, po katerem bi morale učiteljice pred omožitvijo stopiti iz službe. Izvzete so učiteljice stare čez 45 let in take, ki poučujejo manj nego 10 ur na teden in ki so torej samo pomočnice.

Učiteljstvo v Galiciji. V Galiciji deluje nad 14.000 učnih močij, med temi skoro $\frac{3}{5}$ učiteljic. Po narodnosti je skoro 12.000 Poljakov, a le nekaj nad 2000 Rusinov; slednjim se dela pri vstopu v c. kr. pripravnice dokaj težkoč, zato je tako pomanjkanje rusinskega učiteljstva. — Najstarejše gališko učiteljsko društvo, nekaka zveza vsega gališkega učiteljstva je „Polske Towarzystwo pedagogiczne“, ki je združevalo tako Poljsko kakor tudi Rusinsko učiteljstvo. Toda vsled večnega hujskanja „Poljske žlahte“, so si ustanovili tako Poljski kakor tudi Rusinski učitelji dve samostojni učit. zvezi in sicer Poljaki imajo „Zwiazek nauczycielstwa ludowego“ s sedežem v Lvovu, a Rusini so se zjediniili v društvu „Ruske Towarzystwo pedagogiczne“ tudi s sedežem v Lvovu. Kakor se je tu gališko učiteljstvo razdvojilo v dva tabora, tako se je strnilo v skupno društvo ne samo Gališko temveč tudi Bukovinsko učiteljstvo v prekorigstno društvo, ki ima tisto nalogo, kakor naša „Samopomoč“, namroč v društvu „Vzajimna pomič haličckych i bukovynskyck učyteliv in učytelok“ s sedežem v Lvovu. Vsaka imenovanih zvez ima svoje glasilo in sicer „Polske Tow. ped.“ izdaja list „Szkola“, „Zw. naucz. ludow.“ ima glasilo „Glos nauczycielstwa ludowego“, Rusini imajo list „Učytel a Prapor“. —g—

Kranjsko in Štajersko, ali malo primere: Kranjsko je imelo l. 1910. dve meščanski šoli, Štajerska 21. — Na Kranjskem je bilo l. 1910. — 97.416 šologradnih otrok, a brez

pouka je bilo 2104 otrok, Štajerska je štela 219.000 šotogodnih otrok, brez pouka 7000. Na Kranjskem je bilo 415 javnih ljudskih šol, na Štajerskem 894. — Izmed 1054 kranjskega učiteljstva je bilo 32 učnih močij brez vsake formalne izobrazbe, a na Štajerskem izmed 3272 nastavljenih učnih močij le 12. Š.

—ž. Izpit za meščanske šole zahteva na Nemškem vsako leto mnogo žrtev. Leta 1910. se je podvrglo na Pruskem temu izpitu 829 učiteljev; le 533 jih je ta izpit položilo, 35·7⁰/₀ jih je torej palo. L. 1910. je bilo v Berlinu izkušanih 137 učiteljev; prestalo je izpit samo 48 kandidatov, palo jih je torej 64·96⁰/₀. To so grozni rezultati. Če pomislimo, koliko dela in stroškega stanejo učitelja ti izpiti, potem se moramo čuditi, da se sploh še kdo podaja v takšno nevarnost. Pri nas na Slovenskem se le malo kandidatov oglašajo za izpit za meščanske šole. Vzrok je pač ta, da nimamo meščanskih šol, kakor da bi ne imeli potrebe naobraženega meščanstva. In tudi od teh maloštevilnih kandidatov marsikateri žanje za to, da je bil bolj marljiv nego drugi, posmeh od nekaterih svojih tovarišev. — Nemški profesorji, ki skušajo kandidate, imajo navadno to pred očmi, da more kandidat z izpitom za meščanske šole postati tudi glavni učitelj na učiteljskišči. Zato ga pa skušajo tako, kakor bi delal izpit za srednje šole. Sploh bi bilo bolje, ko bi izpitno poverjenstvo vsebovalo izključno osebo, ki deluje na učiteljskih. Zato govore metodiški, ali tudi praktiški vzroki.

„Učiteljski dom“. Hamburško učiteljstvo je 4. in 5. novembra t. l. otvorilo svoj lastni dom, ki je veljal okroglo 2 miliona mark. Stavba je impozantna, kajti poleg 18 stanovanj, potrebnih prostorov za učit. organizacijo itd. ima še dve dvorani, večja za 1400 ljudi, a manjša za 700 —a.

Srednje in višješolski vestnik.

„Trhla zgradba“. V št. 15./16. časopisa „Deutsche Schulzeitung“, ki je glavni organ združenega krščanskega učiteljstva na Dunaju, beremo sledečo preznačilno izjavo: Posledice strahovitega poraza, ki ga je doživela krščanska socialna stranka na Dunaju pri zadnji državnozborni volitvi dne 13. in 20. junija t. l., so se pokazale takoj pri volitvi učiteljskih zastopnikov v c. kr. mestni šolski svet dunajski dne 24. junija t. l. Ta dan je glasovalo nad 700 udov učiteljev „društva krščanskega učiteljstva na Dunaju“, ki šteje 1600 članov, za kandidate naprednega in socialno-demokratskega učiteljstva, ki so tudi prodrli z velikansko večino proti krščanskim kandidatom. —e—.

„Univerze“ se ustanove in sicer v Frankfurtu ob Meni in v Hamburgu — na Nemškem. —e—.

—l. Obisk univerze v Sofiji. Po zadnji statistiki je imela zgodovinsko-jezikovna fakulteta univerze v Sofiji 284 slušateljev in 425 slušateljic, skupaj torej 709; fiziško-matematiška fakulteta jih je štela 223 + 113 = 336; juridična 1187 + 18 = 1205. Skupno je bilo na univerzi 1694 slušateljev in 556 slušateljic, torej 2230 frekventantov. Doslej so se morali vsi bulgarski zdravniki šolati v inozemstvu. Hodili so na Rusko, v Francijo, v Avstrijo in Nemčijo; nekateri so se naobraževali tudi v Bukareštu in v Atenah. Ker pa tak študij mnogo stane, še nedostaje mnogo zdravnikov v mestih in na deželi. Sedaj je dograjena nova monumentalna zgradba za univerzo, in temu nedostatku se bode kmalu odpomoglo.

—l. Ukrajinska realka v Lvovu. Ukrajinci so sklenili, utemeljiti s svojimi stroški realko v Lvovu, in prva dva razreda se odpreta že letos. Ukrajinci ali Rusini doslej niso imeli svoje realke, četudi tvorijo polovico prebivalstva v Galiciji. Poljaki imajo 13 realk, ustanovila jih je država, Ukrajinci pa si morajo vsako šolo sami ustanavljati in vzdrževati.

—l. Ročna dela za dečke se bodo uvela kot obvezen predmet na avstrijskih učiteljskih. Tako je obljubil referent tega predmeta pri naučnem ministrstvu, deželni šolski

nadzornik Fr. Fieger na lanskem kongresu učiteljev ročnih del na Dunaju. Ne bode to nič slabega, čeravno polemika o koristi tega predmeta še davno ni končana in bode še mnogo tinte porabljeno do definitivne rešitve tega vprašanja. Na vsak način bodo učitelji potem pripravljeni na eventualno uvedbo predmeta v ljudskih šolah.

Šolstvo na slovanskem jugu.

Madjarizacija na Hrvaškem. V madjarskem proračunu za l. 1912. se nahaja tudi v odstavku za uk in bogočastje postavka 600.000 K za nove madjarske železničarske šole na Hrvaškem. — A čuda! List „Hrv. Zastava Istine“ pa priobčuje v svoji številki z dne 28. sept. t. l., da je na Ogrskem nad 600.000 otrok, ki ne obiskujejo nikake šole. — e—

Srbske šole na Turškem. „Srbobran“ objavlja v svoji številki z dne 2. sept. t. l. natančno statistiko srbskih ljudskih šol v okrajih Bitolj, Solun, Kosovo, Skoplje, Prizren in Skadar. Tu je 382 ljudskih šol, katere pohaja 15.141 učencev oziroma učenk, a učnih močij je 485.

— a. **Skupščina srbskih učiteljev v Bosni.** Dne 20. in 21. maja t. l. je v Sarajevu zborovalo srbsko učiteljsko Udruženje za Bosno in Hercegovino. Tajnik je poročal, da je odbor razvil veliko agitacijo, da bi združil vse učitelje v skupni organizaciji, da pa ni dosegel popolnega uspeha. Po blagajniškem poročilu je bilo 2540·30 kron dohodkov in 2032·14 K izdatkov; društveno premoženje je narastlo za 508·16 K in iznaša 4853·11 K. Društvena knjižnica šteje 1037 knjig v vrednosti od 2061·73 K. Društveno glasilo „Srpska Škola“, katero urejuje g. Rista Šušlić, učitelj v Sarajevu, stoji materijelno precej dobro, toda urednik se pritožuje čez pomanjkanje sotrudnikov.

Drugi dan skupščine se je po razpravi g. Dušana Jovanovića „O centralizaciji učiteljskih plata“ sprejela rezolucija, ki zahteva, da prevzame Veliki Svet izplačevanje učiteljev. Najprej se naj določi, koliko more vsaka občina prispevati v to svrho, primanjkljaj pa naj doda Vel. Svet iz svojih sredstev. Le na ta način se osigurajo obstoječe srbske šole v Bosni in Hercegovini, ker nekatere občine ne zmorejo več stroškov za svoje šole. G. Steva Stojanović je predaval o reorganizaciji društvenega glasila. Sklenilo se je, da se z novim letom 1913 ustanovi tednik kulturno politične smeri namesto dosejanega pedagoško-knjižnega lista.

Šk. Gl.

Inostransko šolstvo.

* **Kostromsko zemstvo** (na Ruskem) je imelo v nekaterih šolah tople zajtrke za učence. Zajtrki so stali 1—1¹/₃ kopejke. Vsi učitelji so opazili dober vpliv te uvedbe. Hrana v ruski kmetski hiši je zelo pičila. Učenci zapustijo s kosom kruha v žepu že ob 6.—7. uri zjutraj dom in se vrnejo gladni, veli, trudni k ostankom obeda. Koncem pouka so bili učenci vedno trudni, apatični, jedva so čakali zvršetak. Po uvedbi toplih zajtrkov se je slika rezko spremenila. Po zaužitju toplih jedil so postali učenci bodri, radi so delali in sledili pouku z veliko vnemo, veseli so postali in nauk je minil vedno plodonosno in zadovoljivo za učence in učitelje.

Škola i žizn.

* **Šolstvo v Indiji.** Meseca marca 1912 se je vršil v Lahore prvi indijski prosvetni shod. Delalo se je v štirih sekcijah. Sklenilo se je, da se ima vlado prositi, naj podpira tehniško naobrazbo Indov; zahteva se za elementarne šole indijski jezik kot učni jezik in to z ozirom na istino, da se more človek samo v svojem jeziku istinito naobraževati; treba je gledati na vzgojo ženstva bolj kakor doslej, ker indska vera zabranjuje omoženi ženi vsako javno delavnost, naj bi se vdove posvetile poklicu učiteljice; posebno pa bi se moralo skrbeti za naobrazbo najnižjih slojev prebivalstva, zato že zahtevajo šole za siromake, ki bi se naj ustanovile po vsej Indiji v velikem številu. — Kakor je videti, se Azija vzbuja k prosvetnemu delu na vseh koncih.

Škola i žizn.

SUKNO

in modno blago za gospode in dame
priporoča izvozna hiša
Prokop Skorkovsky in sin

— v Humpolcu, Češko. —

Vzorci na zahtevo franco. Jako zmerne cene.
Na željo damo takaj izgotoviti gospodsko obleko.

ZEFIRE

DUNAJ III. Hauptstraße 95

Projekcijski aparati

solidno in stvarno izdelani za šole, društva in obitelji
Serije projekcijskih slik po cení. :: Serije na posodo.

Fotografski aparati

Sušilne plošče lastnega izdelka.

Glavni seznam vseh fotografskih potrebščin na zahtevanje
brezplačno in brez poštnih stroškov! Istotako specialni
projekcijski katalog

Razpis daril za učitelje! K 3800. Zahtevajte prospekt!

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in
stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrt leta
1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

Naročnino in reklamacije

sprejema „Zavezin“ blagajnik Fr. Luznar v
Kranju. — Rokopise je pošiljati ravnatelju
M. J. Neratu v Maribor, Meščanska cesta (Bürgerstraße) šte. 6

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

:: POPOTNIK ::
PEDAGOŠKI IN ZNANSTVEN LIST

Za tridesetletnico uredništva

gospodu šolskemu ravnatelju

: M. J. Neratu :

poklonjena številka.

: Uredil Pavel Flerè. :

Leto XXXIII.

Štev. 12.

V s e b i n a :

1. M. J. Nerat (Slika)	354
2. L. Černej: Mihaelu Neratu ob 30 letnici urejevanja „Popotnika“ (Pesem)	355
3. Fr. Kocbek: M. J. Nerat in „Zaveza“	357
4. Prof. Makso Pirnat: Naš „Popotnik“	361
5. Dr. Jos. Tomišek: Sprejemni izpit za prvi razred srednjih šol	364
6. K. K.: Ali je egoizem vzgojni princip (Konec)	371
7. Kerschensteiner-Ozvald: Zahtevki, ki sledijo iz bistva izobraževanja za ustroj šolskih tipov in njihovih učnih načrtov	377
8. V. Pulko: Črtice o galvanski elektriki	381
9. Fran Vajda: Individualnost učiteljeva	384
10. M. Lichtenwallner: Razstava za moderno šolstvo v Gradcu in naš strokovni list	386
11. Pav. Fleré: Delovna ali dejanjstvena šola (Konec)	391
12. Pav. Fleré: Zaključna beseda	397
13. Književno poročilo:	
Ocene	398
Novosti	398
14. Razgled:	
Pedagoški paberki	400
Šolska higijena	402
Šolske in učiteljske vesti	403
Srednje in višješolski vestnik	404
Inostransko šolstvo	404
Skrb za obrambo mladine	404
Razne vesti	405
Mala poročila	407

